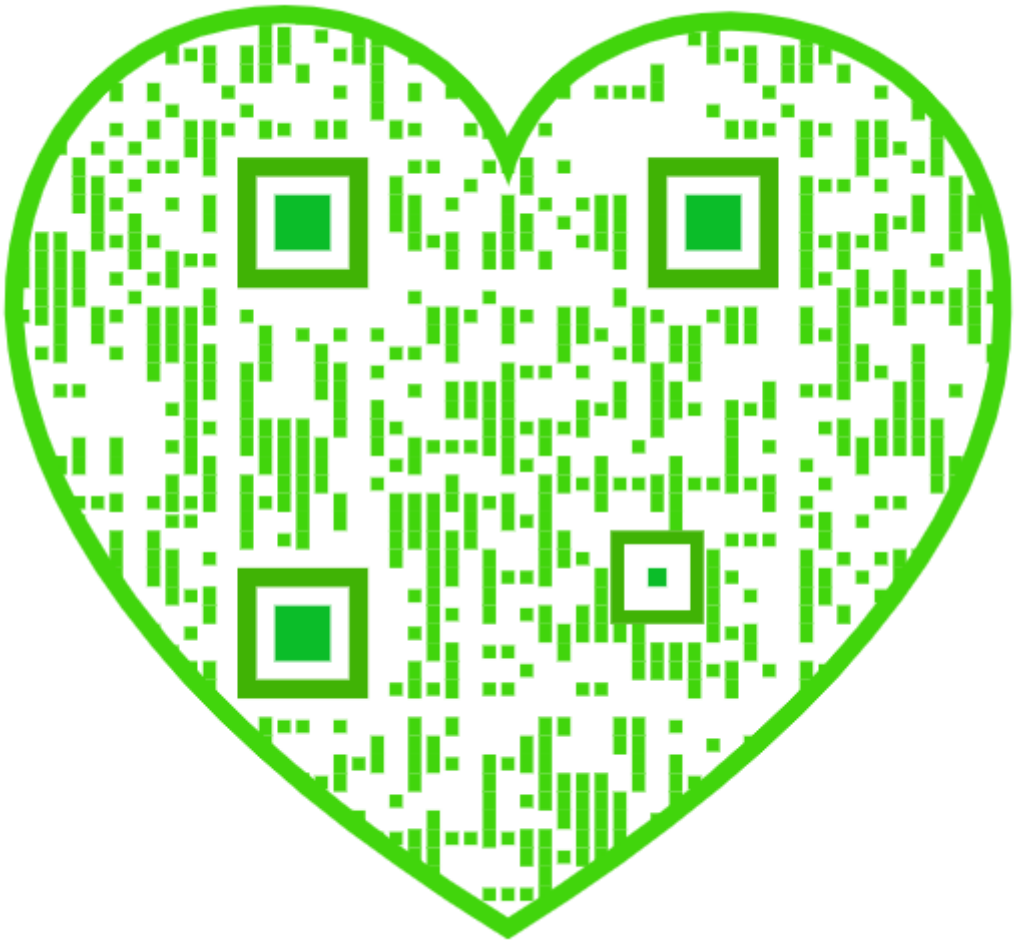

STEDELIJKE VOLKSBOEKERIJEN VAN ANTWERPEN

LEZER

Draag zorg voor uw boek : een zindelijk boek leest prettig en leeft lang.

Beschadig uw boek niet door aanteekeningen, calqueeren, «ezelsooren», omplooien van den rug, e. d. Wie een boek beschadigt of verliest betaalt de kosten.

Kijk uw boek even door voor ge het mee naar huis neemt. Hapert er iets aan, verwittig het uitleenpersoneel, anders krijgt gij de schuld.

Houd uw boek niet langer dan 14 dagen. Hebt gij er niet mee gedaan, laat het opnieuw inschrijven. Op grove nalatigheid volgt uitsluiting. Bezorg het boek terug op eerste aanvraag van den Bestuurder, ook al is de uitleentermijn niet verstreken.

Draag ook zorg voor uw lezerskaart. Wie zijn lezerskaart verliest kan pas 3 dagen later een duplikaat bekomen.

Maak een behoorlijk verlanglijstje zet uw nummers in volgorde en afzonderlijk per afdeeling. Dan wordt ge vlugger en beter bediend en ge bespaart het personeel veel nutteloze moeite.

Wie als lezer wordt ingeschreven verbindt zich door de inschrijving zelve tot het trouw naleven der voorschriften.

ARNOLD SAUWEN

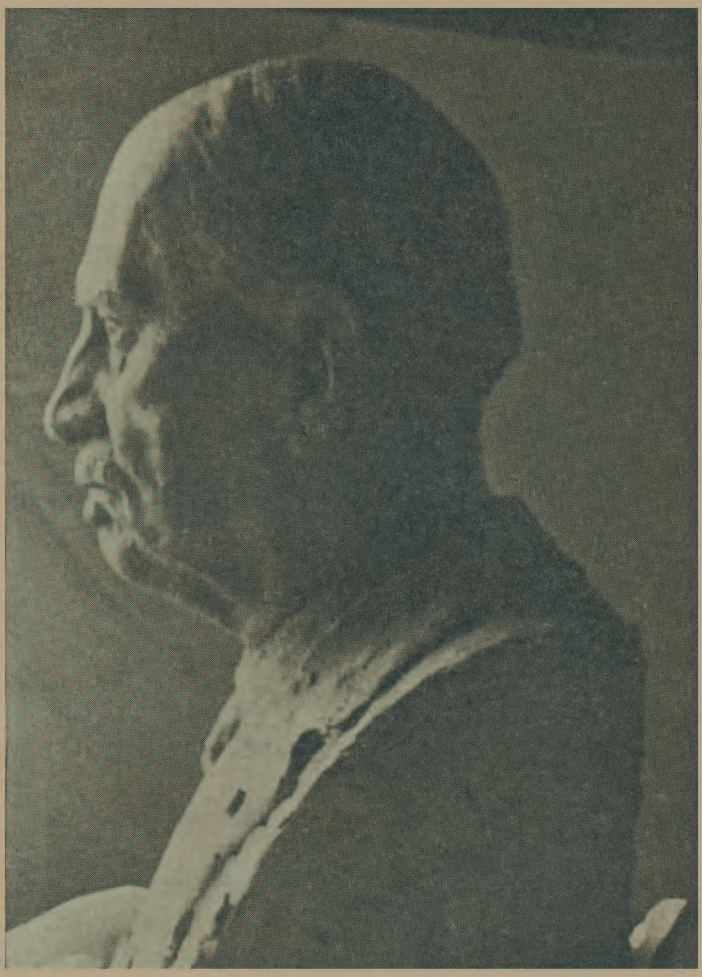

DE DICHTER UIT DE BONTE MAASVALLEI

DOOR FRANS ULRICHTS

ARNOLD SAUWEN

Hij minde haar, de schoone streek
van Maas- en Kempenland !

FRANS ULRICHTS

ARNOLD SAUWEN

DE DICHTER UIT DE BONTE MAASVALLEI

1939

DRUKKERIJ GUST JANSSENS, KERKSTRAAT, 9. ANTWERPEN

ARNOLD SAUWEN

't Is Lente!

Rustig in de delling, waar de Maas hare klare wateren voortstuwt, lacht ons een vriendelijk dorpje tegen. Boven de blanke huisjes spitst de grijze kerktoren op en een teer lentelicht glanst op de oude vlek, die beschermend door een vijfhoekigen, middeleeuwschen wal en breede grachten omgeven is.

Lichtgroen zijn de weiden in het ronde, de boomen wuiven met zwellende botten, het vogelkoor laat zich al schuchter hooren en om het dorp staat, in dikke bussels gebonden, het wischhout in grachten en beken.

Gegroet Stokkem, heim van mandenmakers, boeren en steenbakkers, wat zijt gij schoon.

Langs de breede baan komen we tot aan de oude poort, waar hooge linden ons welkom toewenken en stappen het oude dorp in. Tegenover het stadhuis, dat met een wapenschild in den gevel prijkt, ligt een voornaam burgershuis met hoogen trap voor de deur. Hier woont de familie Kempeneers, die handel drijft in graan.

Zie, achter het huis is een kloeke, sterke jonge man bezig zware zakken graan op den rug te torsen, lenig en zeker loopt hij langs de lange ladders om zijn vracht op de zolders te brengen. Voor iederen zak dien hij boven brengt krijgt hij een halven stuiver en als zijn werk af is een borrel.

Hendrik Hopmans, zoo heet de knecht, kijkt naar de deur en daar komt, met een glimlach op de lippen, Leonard Sauwen af, de schoonzoon van de echtelingen Kempeneers.

«Hendrik!» roept hij, «wij hebben gisteren avond een jongen zoon geërfd, kom binnen, ge moet er een borrel op drinken.»

Zoo iets liet Hendrik zich geen tweemaal zeggen en den gelukkigen vader proficiat wenschend stapt hij bin-

nen. Zijn tong beweegt reeds in zijn mond als hij de flesch ziet, hij klokt een borreltje leeg en dan zegt hij, terwijl hij zijn pijp leegklopt:

«Als ik goed gehoord heb, dan heb ik gisteren avond boven op de Rechterstraat hooren joechen!»

«Wel zeker» spreekt Leonard Sauwen, de wijsvrouw joechte drie keeren aan de deur dat ze 't wel tot in 't Molenveld konden hooren, en van morgen heb ik al heel wat buurvrouwen in huis gehad. Drink nog eens Hendrik, en dan... ben ik weg, want ik moet het kind gaan aangeven op 't stadhuis.»

«En hoe heet het?» vroeg Hendrik.

«Arnold», lacht Leonard.

Een oogenblik later is Leonard over de trappen van het stadhuis en in aanwezigheid van Schepene Vaesen en de getuigen Hubertus Croonenberghs en veldwachter Antoon Colla verklaart hij dat er gisteren, 22 Maart 1857, ten zes ure 's avonds, ten zijnen huize een kind geboren is van het mannelijk geslacht en waarvan hij de vader en Kempeneers Helena Maria de moeder is. En schepen Vaesen teekent in het geboorteregister aan: Sauwen Arnoldus, Hubertus, geboren ten zes ure 's avonds, den 22sten Maart 1857, zoon van Sauwen Leonardus, Hubertus en dezes huisvrouw Kempeneers Maria Helena.

Er heerscht vreugde, niet alleen in het krijtwitte huisje Nr 51 op de Rechterstraat, waar een dikke, blozende jongen is geboren, maar ook in het Molenveld bij pachter Sauwen–Jennen, de ouders van Leonard en in het handelshuis Kempeneers. Ja, heel het dorp deelt in de vreugde, want de familie Sauwen wordt geacht en geëerd, niet alleen omdat ze tot de best ingezetenen van het dorp behoort maar bovenal omdat ze stil en goedig van aard is, en haar beste krachten wijdt aan den bloei van de kunstminnende vereenigingen, den tooneelkring «de Herbloeiende Stok», de zangvereeniging «Het Maasland», waarbij Leonard Sauwen het eervolle ambt van vaandrig vervult en de harmonie «St. Cecilia».

Arnold, het lentekind, brengt leven in huis en nu en dan zet hij zijn keeltje open en klinkt er een diep zacht

geluid dat tot op de straat doordringt en Parisien, een buurman, die in Parijs is geweest, en een man is die in de oogen van de dorpelingen alles weet, aan moeder Sauwen lachend doet opmerken: «Ik geloof dat hij een goede bariton wordt voor het Maasland!» Moeder Sauwen antwoordt gemoedelijk: «Ja, Parisien, hij kent zijn liedje al, maar toch is hij braaf!» Een zanger? Wie zou vermoeden dat er in den knaap een zanger schuilt?

De maanden gaan voorbij, een nieuwe Lente bloeit en de kleine Arnold kan loopen. Niet alleen hebben zijn ouders er pret bij maar ook de grootouders. Daar komt Grootje uit het Molenveld af! En zooals het de gewoonte is in de streek de eerstgeborene, van zoodra hij kan loopen, naar de grootouders te doen om het jonge gezin zoo weinig mogelijk last te laten, wordt Arnold opgenomen bij de grootouders in 't gehucht. Met een heilige liefde is Grootje bezield voor haar kleinkind, zij kuiert er met het bengeltje over het groote boerenerf, waar kippen en duiven rondtrappelen en de koeien hun lang gerekt geluid laten galmen en in de stille huiskamer vertelt ze sprookjes en kout over boeman en spoken. Zit het oudje te spinnen, dan houdt het bijwijlen het ronkend spinnewiel stil, strijkt den kleuter door de bruine donkere lokken en blikt hem in de fluweel zachte, blauw-grijze oogen.

Arnolleke slijt er zalige dagen in 't vredige gehucht en wanneer hij wat grooter is mag hij reeds met bestevader naar veld en wei en zit hij naast hem boven op de kar.

Is het kermis in het dorp, O, dan worden er manden vlaaien gebakken en de kleine jongen gaat met beste-vader naar de Maas Nonkel tegen, die van 't Hollandsch dorpje Houtem komt, Nonkel met den hoogen hoed en den rooden zakdoek om den hals en die den knaap steeds een flinke kermisfooi geeft; dan stapt hij met grootje mee naar 't Palmenhof, in het naburige dorp, om er een mand vlaaien te dragen. De familiebanden zijn nog sterk en wederkeerig deelt men mee als 't kermis is...

Kermis in 't dorp, wat een feest!

De schutterij trekt uit, de vogel wordt geschoten, de harmonie laat haar mooiste aria's langs de Maasboorden galmen, voorop stappen de eereleden, flink en voornaam. Daar ziet ge met den grijzen weelderigen baard Heer De la Brassine, tevens Dokter en vrederechter, de oude Op 't Eyndt, Burgemeester, HH. Gruyters, Lejeune, Croonenberghs, Hermans, enz. Er straalt fierheid uit hun blikken! en terecht. Zij hebben in hun goede, oude stede kultureelen bloei gewekt, waar heel Maasland bewonderend naar op ziet. De teekenschool bloeit, de Rederijkersgeest leeft voort in den Herbloeienden Stok en 't Maasland, de Volksbibliotheek, wordt druk bezocht, de korvers op hun werkplank zijn wevende kunstenaars, in hun dorp zijn mannen met faam als dichter Johan Brouwers, knappe beoefenaars van de houtsnijkunst, als de Gebr. Troosters, die hun talent toonden bij het vervaardigen van beeldwerk in kerk en kapel. Ja, de oude stad en de vrijheid Stokkem, waar de groote Duitsche schilder en beeldhouwer Dürer eens vernachtte bij zijn terugkomst uit de Nederlanden, waar Willem De Zwijger, met zijn leger over de Maas kwam, ligt hen nauw aan het harte.

Stokkem heeft zijn bronnen van beschaving, welvaart en levensvreugde.

Met zijn zacht droomerige oogen slaat de knaap alles gade wat er op 't stille gehucht leeft en roert en weldra moet hij ter school gaan in 't dorp en de horizon van het kleine wereldje waarin hij leeft wordt grooter. Met zijn schoolmakkers speelt en ravot hij in het landelijk midden en klautert hij langs de blauw-grijze muren, overblijfsels van het oude kasteel en rookt er zijn eerste sigaar van wilden wingerd. 's Zondags gaat hij steeds nà de hoogmis tot vader en moeder en vader neemt hem vaak mee tot bij zijn vriend Lejeune, die niet alleen een kunstzinnig man maar ook een kindervriend is. Spijtig, de Heer Lejeune, – voor de Fransche revolutie was de familienaam De Jonghe – heeft geen kinderen maar zekeren dag begeeft hij zich naar een dorpje bij Roermond, waar verre verwanten wonen met een zeer talrijk gezin. De verwanten – die niet welstellend waren – hadden

hem vroeger gezegd dat ze hem een kind wilden afstaan. Met die hoop in het hart komt hij bij het arme gezin binnen en met vriendelijke stem zegt hij tot de bende bewonderend opkijkende kleuters:

«Wie mij het eerst een handje geeft mag met mij meegaan!»

De bloedjes staan een oogenblik verbluft bij het zien van den rijken bloedverwant, maar zie, het kleine zesjarige Anneke, een weinig kreupel en onbeholpen, staat het eerst bij den bezoeker, kijkt hem met vinnige, stralende oogjes aan en reikt hem haar tenger handje. Ontroerd neemt de Heer Lejeune het lieve wicht in zijn armen en geeft het een zoen. 's Anderendaags vertrekt hij en neemt het pleegkind mede naar zijn haard.

Wanneer vader Sauwen 's Zondags met zijn zoontje op bezoek gaat bij zijn vriend Lejeune brengen Anneke en Arnolleke heel wat leven in huis en de twee mannen bekijken en bekeuren het spelende kinderpaar, hoe minzaam en lief is dat meisjeskopje en hoe zacht en hoe goedig die schrandere knaap. Wat de ouderen bindt, bindt ook de jongeren. De diepe genegenheid en vriendschap die in jonge harten ontwaakt is zoo echt en hecht, wat in de jeugd het kinderharte roert vergeet het nooit.

Vlug, al te vlug, gaan de zonnige jeugdjaren voorbij en ook voor de kleine Arnold staat de tijd niet stil. De dorpsonderwijzer, Mr. Brants, is een flink en begaafd onderwijzer, hij zou zijn wedde willen verhoogd zien maar de gemeentelijke overheid is zeer karig in het uitkeeren van loonen. 't Gevolg is dat Mr. Brants vertrekt naar het Brabantsche dorp Bekkevoort, niet verre van Scherpenheuvel. Nu en dan komt hij enkele dagen terug naar Stokkem, want hij stelt nog belang in het dorp, en bijzonder in zijn goeden leerling Arnold Sauwen, wiens ouders hij reeds dikwijls den raad heeft gegeven Arnold voor onderwijzer te laten studeeren. De knaap voelt ook lust tot studie, en wanneer hij veertien jaar is gaat hij naar Bekkevoort, waar hij door zijn oud-onderwijzer wordt voorbereid voor het ingangsexamen tot de Normaalschool van Lier. Te Bekkevoort voelt hij zich vlug

thuis en 't meest wordt hij er verrast toen daar zekeren dag een dorpsgenoot aanklopt, schoolopziener Johan Brouwers, die te Leuven verblijft. De half-roodharige en gebaarde schoolopziener is zeer lief voor den knaap en leest hem verzen voor uit eigen werk over de Maasstreek. Diep is de indruk op den knaap, en 's nachts droomt hij dat hij weer in 't zoete heim is.

De ouders van Arnold zijn er gelukkig om dat hun zoon onderwijzer zal worden, maar het oude, grijze grootje ziet haar kleinkind niet graag vertrekken.

Wanneer Arnold met verlof komt staat Grootje in de groote poort van het erf en wenkt hem van verre welkom toe, terwijl een traan over haar bleeke wangen rolt, want nu zal ze weer uren met hem aan den haard kunnen zitten, bij de zacht-ronkende spoel en vertellen. 't Zijn genotvolle dagen als Arnold terug in 't geboortedorp is met verlof, nergens gevoelt hij zich zoo gelukkig als hier en rustig kuiert hij met zijn vriend, student Jef Croonenberghs, in de delling en bijwijlen gaat hij een praatje houden met heer Lejeune of met Anneke, maar het liefst van al dwaalt hij alleen rond, denkend en droomend, langs hagen en grachten, langs Maas en sloot, in de stille eenzaamheid.

Te Lier is de jongeling in een uitgelezen midden, hij vindt er Johan Brans van Asch als vriend, met wien hij vaak spreekt over de geboortestreek, daar is als bestuurder Domien Sleekx, de gekende realistische schrijver. De heer bestuurder merkt het ras op dat die twee Limburgsche jongens Johan Brans en Arnold Sauwen aanleg hebben tot schrijven.

«Sauwen, een flink opstel dat ik, van U gelezen heb» zegt de heer Sleeckx een keer tot den student, «dat ga ik in de hoogste klas eens voorlezen.»

In de jongelingsziel sluimert een dichterlijk talent, nu en dan pent hij een gedichtje neer, maar bedeesd en teruggetrokken van aard gelijk de jongen is, houdt hij er niet aan ze onder andermans oogen te brengen en scheurt hij ze netjes in stukjes .

In het jaar 1876 behaalt Arnold Sauwen zijn diploma

van onderwijzer en reeds opgegroeid tot een groote, stoere breedgeschouderde jonge man, keert hij naar zijn dorp, waar de harmonie hem bij deze gelegenheid een serenade brengt. En nu begint hij met veel geestdrift zijn onderwijzersloopbaan, hij vervangt een paar keeren den onderwijzer van het dorp als deze ziek is; maar de leerlingen zouden hem wel over het hoofd springen, niet de minste vrees hebben ze voor hem, niettegenstaande hij Pierke Van Holzaat al eens vastgeklampt heeft en hem omhoogstak alsof hij hem tegen de zoldering wilde plakken.

Er is in het Maasland geen enkel betrekking vacant, maar in 1876 trekt Meester Sauwen naar Esschene in het heuvelachtige payottenland, maar nauwelijks zijn twee jaren verloopen of hij wordt te Rekem aan Maas aangesteld. Geregeld keert hij naar Stokkem weer, want daar zijn niet alleen zijn ouders en grootouders, zijn broers, zijn zusters, maar ook vrienden en... Anneke aat hij van in zijn kinderjaren een warm hart toedroeg en we zien hem wel eens met haar kuierend langs de oude Maas, waar op het brugje staande zij hun beider beeltenis in het heldere water aanschouwen.

Wij stonden bij 't houten brugsken
En staarden in 't water neer.
Trouw als een spiegel, gaf 't beekje
Ons beider beeltenis weer.

Maar in de ziel van den jongen man is er als het ware een zucht naar een grootscher meer op schoonheid en kunst belust midden en in 1880 verhuist hij naar Antwerpen. Hier is hij ras thuis en wij zien hem spoedig in een artistieke omgeving; hij maakt wandelingen met Pol De Mont en schuchter waagt hij het zekeren dag bij vader De la Montagne aan te kloppen, wien hij een van zijn eerste gedichten overhandigt.

Met Pol De Mont, Th. Verstraete, Frans Joris, Henri Fontaine, F. Lauwers is hij medestichter van den kunstkring «Wees U zelf» en is er sekretaris van. De jonge dichter laat, het is bij de kunstenaars in de mode, zijn

baard groeien en aan zijn halsboord wappert een weelderige das. Deze hooge, rijzige gestalte, met het rustige, peinzend gelaat, waaruit een serene zachtzinnigheid straalt, is een voorname verschijning, heeft veel beziens, en is een graag geziene figuur in kunstzinnige middens. Nu en dan laat hij een gedicht verschijnen in Nederlansche Dicht- en Kunsthalle en in 1882 komt zijn eerste bundel «Langs de Maas» van de pers.

Er klinkt een eigen toon uit, nog schuchter, maar toch los en gemoedelijk, als het gefrazel van een jonge vogel. Nog niemand, buiten Dautzenberg, heeft zulke Maaslandsche tafereeltjes uitgebeeld.

Op een avond is Sauwen bij vader De la Montagne, daar is ook een lieve juffrouw op bezoek, Pauline Jehotte, afkomstig van Luik. Het jonge dichterhart moet wel bijzonder geroerd zijn door die vriendelijke verschijning, want Sauwen maakt er verder kennis mee en het duurt ook niet lang of Arnold Sauwen treedt in 1886 met mejuffrouw Pauline Jehotte in het huwelijk. Het onderwijzersleven zegt hij vaarwel en hij begint op de Schoenmarkt te Antwerpen een boek- en papierhandel, die spoedig bloeit en hem veel genoegen schenkt in zijn gelukkig gezin. Is hij nu een ernstig handelsman geworden, toch krijgt hij bijwijlen dichterlijke bevliegingen en grijpt hij naar de pen. De ooievaar strijkt op zijn huis neer en brengt een zoontje en een paar jaar later een dochter, een koningswensch. Met rozen schijnt het levenspad van Sauwen en zijn gade bestrooid te zijn.

In 1890 geeft hij een nieuwen verzenbundel «Gedichten» in het licht, waarin wij dat oprecht, mooie, als het ware klassieke gedicht «Het Vaderhuis» lezen. Ook in dit boekje voelen wij hoe de dichter gehecht blijft aan zijn geboortestreek, waar wij hem dan ook nog dikwijls zien bij feestelijke gelegenheden.

Eens te Hasselt ontmoet hij bij toeval den ouden knecht Hendrik Hopmans. «Kom met mij mee, met den trein, dan heb ik vanavond gezelschap, ik betaal U den trein.»

«En wat kost dat?» lacht Hendrik.

«1.50 fr. tot Eelen», zegt Arnold.

«Luister, zegt Hendrik, dat is te veel, geef mij die 1.50 Fr. maar, daar kan ik onderweg een borrel van drinken, dat zal beter zijn.»

Aan dat leuk verzoek weerstaat Sauwen niet en hij zorgt er voor dat Hendrik op zijn 30 Km. lange terugreis zijn vele kapelletjes niet moet voorbijgaan.

Plots komt een donkere wolk aan 's dichters levenshemel, zijn zoontje sterft, vaders oogappel, het kind zijner droomen. Te Stokkem, op het kerkhof, aan de blanke veldkapel, wordt het jongetje begraven in een nieuw-gemaakten familiegrafkelder. De rouwende dichter keert dikwijls naar zijn heimat terug en vindt er troost bij zijn moeder, waarvan hij dicht:

'k Heb tot uw dorpel weer den weg gevonden,
en kom tot U in 't wanklen van mijn schreden,
om 't kranke hart, dat bloedt uit vele wonden,
weer neer te leggen in uw heilgen vrede.

Nog staat uw deur voor mijne smarten open
en 'k voel uw liefde, o moeder, als offranden,
met helle vlam mijn deemoed tegenbranden.

Komt de oude dag allengs uw krachten sloopen,
o moeder, die mij bidden leerde en hopen,
leg op mijn hoofd nog zeegnend uwe handen.

Trots de drukke bezigheden te Antwerpen, zien wij Sauwen dikwijls te Stokkem en de woorden van Dautzenberg, Nederlandsch Limburgsche dichter, gelden ook voor hem :

Neen, nimmer zal ik 't dorp vergeten,
Waar 'k zalig was als kind,
Waaraan herinnringsrozenketen
Met knop en doorn mij bindt.

En ook wat zijn dorpsgenoot, Johan Brouwers, dichtte in volgende regels voelt Arnold Sauwen in zijn harte:

In Limburgs oosterzonneschijn,

Daar ligt een grijze veste:
't Is Stokkem, het lieve plaatsje mijn,
Waar steeds mijn hart terug wil zijn
Bij 't braafste en ook het beste,
dat rondgeurt op de bloemensprei
Der bonte Maasvallei! ...

Een mooie Junidag. Op het marktplein, in het kader van vriendelijke, witgekalkte huisgevels, staat een volkmassa; de harmonie Ste Cecilia laat haar puikste aria's weerklinken, want zij viert haar 50jarig bestaan en draagt nu den eervollen titel van Koninklijke Harmonie. Wat een geestdrift, wat een vreugde. Daar galmt uit honderd monden tegelijk en begeleid door de harmonie een

Jubelzang, opgedragen aan de Koninklijke Harmonie Ste Cecilia, ter gelegenheid van haar 50jarig bestaan 1845 – 1895.

Woorden van Arnold Sauwen, toegepast op «Ons Vaderland» van Jan Blockx.

Laat den jubelzang nu klinken,
Binnen Stokkem's oude wallen;
Laat hem klinken stout van toon,
Over markt en korverswoon,
Feest is 't in de oude steê! (2 maal)
Juicht allen mee, (2 maal)
't Is feest in de oude steê!

Vorstelijke gunstbetooning
Strekt tot hulde U en belooning,
Vijftig jaar roemvol bestaan,
Schaart gij U rond de eerevaan,
Dat melde 't feestgeschal (2 maal)
Nu overal (2 maal)
Het jublend feestgeschal!

Lauwren groenen op uw wegen,
't Welkom klinkt U juichend tegen,
Vreugde en leven spreidt uw stoet,

Jong en oud, in 't vroom gemoed,
Trekt gij langs dorp en wei (2 maal)
In groenen Mei (2 maal)
Langs zonnig dorp en wei.

Galme uw spel in zoete akkoorden
Langs de stille Mazeboorden,
Houdt uw vaandel fier gelicht,
In het gouden zonnelicht.
Heil U, nog jaren lang (2 maal).
Klinkt ons gezang (2 maal)
Heil U! nog jaren lang!

Boven de zingende menschenzee merken wij Lowieke Croonenberg, armenzwaaiend, het kleine, zwarte dirigeerstokje in de hand, verders, rond de harmonie, talrijke oude Stokkemenaren, die bij dit feestgetij naar hun dorp zijn gekomen, Johan Brouwers, Arnold Sauwen, advokaat Jozef Croonenberghs, Hubert Meert, Marcel Van der Maesen, Clement en Martin Jennen. De Stokkemenaren zijn niet bedeesd om naar den vreemde te trekken, maar ook hoe blijde zijn zij niet wanneer zij terug naar hun dorpje mogen weerkeeren. Honderden trekken jaarlijks naar het Rijnland om brikken te bakken of om aan den beetenoogst te arbeiden, anderen zoeken betrekkingen als douaan, gendarm of gaan in den handel en komen in de een of andere stad terecht.

Brandt in Sauwen's hart een dichterlijk vuur, hij wordt ook gekweld door jagersdrift niettegenstaande hij weekhartig is. De herfstdagen brengen hem vaak terug in de streek, hij doolt, de veer aan den vilten hoed, met hond en geweer, door bosch en veld. Vergezeld door zijn goeden vriend advokaat Jozef Croonenberghs en dokter Godfried Medaer trekt hij naar den winjelstein op de boschbergen om den reebok te jagen en meer dan eens gebeurt het dan dat Sauwen wanneer hij met zijn vrienden in een gezellige herberg binnentreedt zegt:

« Hier zijn de jagers onverdroten,
'n dag gejaagd en niets geschoten! »

De groote, wit-zwarte jachthond met zijn lange neerhangende oorlappen ligt dikwijls voor de hooge trappen van het vaderlijk huis en, hongerig als hij is, durft hij de boterhammen uit de handen der schoolkinderen happen. Maar Bram is toch braaf, want Eduard, Charles en Albert, de kinderen van Sauwen's zuster zijn niet bang om hem met de ooren te trekken. Dikwijls keert Sauwen huiswaarts zonder jachttrofee want... hij verdroomt al te gemakkelijk zijn kans of laat zich bekoren door witte berken en verre einders wijl 't wild voor zijn voeten opgaat. Toch zijn het voor hem gelukkige stonden wanneer hij – jager voor den Heer – in de schoonheid van zijn streek met ontroering in de ziel kan ronddolen. Die streek laat hem geen rust en hoe langer hij van haar weg is hoe scherper in zijn binnenste het heimwee knaagt. Hij droomt en mijmert over alles wat hem op zijn tochten heeft ontroerd en het is alsof hij alles opbermt in zijn ziele, want zelden schrijft hij een gedicht, zijn handelszaak schijnt hier wel belemmerend te werken.

Daar komt de Vereeniging van Vlaamsche Letterkundigen en schudt Sauwen als 't ware wakker door hem de opdracht aan te bieden een bloemlezing samen te stellen uit het werk van zijn streekgenoot dichter J. M. Dautzenberg. Met veel kunde en liefde vat Sauwen dien arbeid aan, hij is immers niet alleen een broeder van Dautzenberg in de kunst maar vooral een broeder in de liefde tot de Heimat. Geen wonder dan ook dat deze bloemlezing groote waardeering vindt. Arnold Sauwen toont zijn fijnen kunstsmaak en ook zijn grondige en diepe kennis van onze Vlaamsche literatuur. Nauwelijks is de bloemlezing verschenen of Sauwen zegt vaarwel aan het handelsleven en vestigt zich in 1908 te Lanklaar.

Daar in een mooie hagelblanke woning, rustig verscholen in het groen, tusschen ruischende populieren, voelt de dichter zich gelukkig en slijt er zonnige kommerlooze dagen met zijn goede gade. In den grooten tuin lachen hem de bloemen toe en klinkt het lied der vogels. Het is hem een genot met de schoffel de slingerende wegels van onkruid te zuiveren. «Maar soms», zegt

hij, «Als ik een gedicht in mijn kop heb, moet ik de schoffel neerleggen, dan loop ik naar binnen en ik ben aan het schrijven, dat duurt niet lang of ik heb het klaar en dan komt er zoo een heel gelukkig gevoel over mij, dat is het hoogste dichterloon.»

In dit overheerlijk midden vol herinneringen aan vroegere dingen voelt Sauwen, de zwijgzame, met zijn steeds ernstig peinzend gelaat, zich gelukkig en als een eenzame zwerver trekt hij, door de groene landouw en geeft hij zich over aan standvastiger, literaire bedrijvigheid. En wanneer hij bij valavond, moe-gedoold, ergens wat uitrust dan zien wij hem daar zitten, turend naar zijn dorpje, wat hij dan voelt zegt hij zoo schoon in: «Klokkeklank».

'k Zit zoo vaak in 't avondgrauwen
over 't veld naar U te schouwen,
waar ge nog in gouden schijn
ligt te scheemren, dorpje mijn.

Boven uwe roode daken
zie 'k uw hoogen toren waken,
die de schaduw van zijn kruis
afwerpt op mijn vaderhuis.

'k Hoor van ver uw klokken galmen,
feestlijk soms als vreugdepsalmen
en soms klagend, naar en droef,
als toen men mijn kind begroef.

Klokken over weide en akker
luidt ge mijne jonkheid wakker,
luidt ge in klanken, droef van zin,
mij uw stillen weemoed in.

In enkele letterkundige tijdschriften, Vlaanderen, De Vlaamsche Gids, Het Tijdschrift van het Willemsfonds, De Vlaamsche Arbeid, enz. verschijnen verzen van den Maaslandschen dichter. Gelijk het klaroenend viktoriegekraai

van den haan niet alleen gehoord wordt op de hoeve,maar in gansch de omgeving, zoo ook wordt de harp van dichter Arnold Sauwen niet alleen gehoord in Limburg maar in heel Vlaanderen en Nederland en men luistert... want Sauwen betokkelt zijn lier met vaardigheid, ongekunsteld, natuurlijk en ontlokt haar melodieuze klanken. Gedurende enkele jaren terug in zijn streek heeft hij al heel wat verwoord en in 1912 dbet hij De Stille Delling voor ons oog oprijzen. Wanneer wij De Stille Delling intreden worden wij getroffen door talrijke oprecht mooie gedichten, die als kleine, fijne juweeltjes schitteren van zonnige schoonheid en wij denken dan ook aan wat Désiré Claes eens dichtte:

En 't onbeperkte Limburg lacht ons tegen,
Als 't maagdlijn, dat, voor ijdlen praal verlegen,
den eenvoud als den schoonsten tooi aanziet!

Ja, de schoonste tooi van Sauwen's gedichten is wel hun eenvoud, den eenvoud die men vindt in de heide, in het stoppelveld, in den foorwagen; de eenvoud die het grootste kenmerk is van natuurlijkheid. Hij schildert ons in dit boekje de bonte Maasvallei in de grillige verscheidenheid van haar wisselende seizoenen, het is, mogen wij zeggen, de gemoedelijke heimatzang van een man die met hart en ziel verknocht is aan het geboorteparadijs.

* * *

In 1914 komt het oorlogswee over den lande en Sauwen – de diepe gevoelsmensch – voelt ook de lijdensdagen op zijn harte drukken, hij hoort niet graag het bulderen der kanonnen.

Onheil buldert gij, kanonnen,
Waar ge dondert in de vert.
Neerlaag, zege, lijdensbronnen
Voor zoo menig menschenhert.

En het onrecht dat op Vlaanderen drukt doet hem dichten voor onze soldaten:

En zoo uw land, zijn plicht vergeten,
als 't op herwonnen vrijheid roemt,
U, onwrikbaar in zijn veete,
in eigen huis tot mindren doemt.

Gij, die den leeuw voert in uw vaan
zoo 't hart U nog aan Vlaandren hecht,
dan, Vlaamsche leeuwen, schudt uw manen
en richt ten kamp U voor zijn recht!

Het onrecht den Vlaming en hun taal aangedaan kan Sauwen ook slecht verkroppen en meer dan eens, wanneer wij hem een bezoek brengen, zegt hij ons, in een paar woorden zijn gevoelens uitend: «'t Is een schande! 't Is een schande!»

In Oktober 1916 donkert zwarte rouw om het blanke woonhuis van den dichter, de vensterblinden zijn dicht, droef gelui klinkt uit den klokkentoren, binnen ligt, de wassen handen op kille borst gekruist roerloos in 't licht der keersen, de minzame gade van Sauwen op haar doodbed. Wat al smart zich van den dichter op dit oogenblik meester maakt kunnen wij best aanvoelen bij het lezen van een van deze heerlijke sonnetten, die hij aan zijn vrouw wijdt:

Die morgen kwam na nacht van pijn en waken,
toen liefdezorg en -hulp niets meer vermochten,
ver rees de dagschijn over sluimerdaken
in 't aarzlend licht van grijze Oktoberluchten.

'k Zag hoe, onrustig tastend over 't laken,
uw koortsge handen mijne handen zochten;
Hoe vager starend, oof uw oogen braken...
En dan die snik..... uw hart had uitgevochten.

Toen heb ik zacht uw handen saamgevouwen
U d'oogen toegedrukt, liefste der vrouwen,
een bedeblik ten hemel opgeheven.

En neergeknield in heilig-vroom vertrouwen,
uw naam geschreid met foltrend harte-beven...
maar ach! uw mond, uw mond is stom gebleven.

Gansch alleen blijft nu de dichter in het doodstille huis als een eenzame kluizenaar, zware droefheid drukt zijn ziele en hij zegt het zoo melancholisch en roerend:

Aan d'eigen disch, waar gij eens waart gezeten,
Zit ik alleen mijn avondbrood nu te eten,
In 't eenzaam huis, waar ik uw liefde kende.

't Is nu zoo leêg. Mijn zomer spoedt ten einde,
Naar koelen herfst en, wijd van kinderzegen,
Ga ik alleen mijn winterdagen tegen.

Hij voelt maar al te wel hoe diep zijn hart gekwetst is. Hoor, hoe hij dat vertolkt in «Wilde Eenden»:

Armzaalge zwerver, fladdrend langs den grond,
De zwing gebroken en de borst doorwond,
Uw hooploos vlerkslaan kan mijn deernis wekken.

Want ach, ik ken één die, door 't lot vermand,
Pelgrim als gij, naar zonnig droomenland,
Daarheen vertwijflend blijft de handen strekken.

Toch draagt hij met een sereen geduld zijn leed en brengt het dichten hem gelukkig wat afwisseling en vertroosting in de stille uren van zijn eenzaamheid.

Op een zomerschen dag stappen wij bij Sauwen binnen, juist is er een bijman, Louis Verlaek, ten huize. De man is door den dichter ontboden om een praatje te houden over de bijen. Nauwelijks is Louis weg of Sauwen, rustig een pijp rookend in een leunstoel gezeten, neemt een schrijfboek en leest mij «Zander de Bijwolf» voor, een fijne idylle.

Enkele dagen later treffen wij den dichter aan op de lommerrijke baan van zijn dorp, hij staat peinzend te kijken naar een paard dat bij de smidse staat, hij bekijkt het van kop tot poot, van vóór tot achter alsof hij het dier wilde koopen, dan... doet hij een paar zenuwachtige stootjes met de twee opééngeperste lippen naar vóór, knipt even met zijn oogen en zegt «een schoon beest» en wandelt verder. En zoo gaat hij zwervend langs breede veldbanen en smalle wegeltjes en schenkt de natuur,

met alles wat er roert en leeft, hem een troostend genot.

Nu en dan reist hij eens naar Antwerpen bij zijn eenige dochter Germaine, Mevrouw Charles Polet-Sauwen, waar hij dan stilgelukkig enkele dagen grootvaderlijk in den huiskring doorbrengt en het zijn hoogste vreugde is het joelende leven van zijn drie kleinkinderen Madeleine, Ernestine en Frans gade te slaan.

* * *

De klokken luiden... de vreeselijke oorlog is ten einde. Ieders gedachten gaan naar de koene strijders er naar hen die niet meer weerkeeren. De dichter vlecht een kunstigen rouwkrans voor de gesneuvelden van het lieve dorpje Lanklaar :

Toen het land, door nood gedwongen,
Zijne zonen riep ten strijd,
Zijt ge moedig opgesprongen,
Tot den zwaren kamp bereid.
Wat uw daden ook vermochten
Ach 't geweer ontviel uw hand,
Eér de zege was bevochten,
Eér de vrijheid daagde in 't land.

Gij, die roemvol hebt gestreden
En gestort uw hartebloed,
Trokt niet mee door dorp en steden,
In der helden zegestoet.
Maar bij 't hooge jubelzingen,
Dat de harten heeft doortrild
Tot in de verste wereldkringen,
Hebt gij in uw graf gerild!

Hoe ook de angst de hoop soms weerde,
Nu is vreugde in elke woon,
Waar een vader wederkeerde,
Wederkeerde een dierbre zoon.
Gansch 't gezin, het leed ontheven,
Zit weer rond den disch vergaard.....
Ach! uw plaats is leêg gebleven
Bij den huiselijken haard.

Gij die stierft voor 't land als helden,
Sluimert zacht in eeuwge vreê
In de bloemen onzer velden
In de duinen langs de zee.
Dierbaar zijt ge ons om uw lijden,
Dierbaar om uw vroegen dood;
Want een glorie was uw strijden
En uw sterven schoon en groot.

Terwijl over het land een golf van vervolgingswaanzin schuimt springen heel wat Vlamingen vol verontwaardiging recht en stellen zich op de bres voor het Vlaamsche recht. Ook Arnold Sauwen laat zich niet onbetuigd en wij hooren hem te Stokkem waar hij naast oud-strijder Jef Deumens het woord voert vóór de samengestroomde bevolking. «Gelijkheid in rechte en in feite voor Vlamingen en Walen! Zoo klonk het uit koninklijken mond!» roept Sauwen tot het volk. In een gloedvolle toespraak verdedigt hij het recht van volk en taal. De dorpelingen juichen geestdriftig toe, dat Sauwen een dichter was, dat wisten zij, maar dat hij ook een redenaar was hadden zij niet durven vermoeden.

Heel den Zondag wordt er over gesproken, en nu verstaan de menschen ook beter waarom er mannen in eigen dorp en ook aan het front het heilig volksrecht verdedigden gedurende de bange oorlogsjaren.

* * *

In 1920 krijgen wij van Sauwen «Uren van Eenzaamheid» te smaken, gedichten uit de periode 1912–1920. Naast landelijke tafereeltjes uit de onmiddellijke omgeving van zijn dorp en lijdensdagen schetst hij ons enkele beelden uit den bijbel en de voortreffelijke idylle «Zander de Bijwolf». Lovende kritiek verschijnt over dit werk, want Sauwen's kunst wint aan diepte en ruimte en is als het ware gelouterd door het lijden dat over den dichter kwam.

Een ongeluk komt zelden alleen, zegt het spreekwoord. Ook voor Sauwen is dit het geval. Hij verliest grootendeels zijn bezit door een van zijn naastbestaanden

finantieel te willen redden, hij verkoopt zijn gronden en ook zijn prachtig gelegen tehuis en meer dan gebroken neemt hij zijn intrek bij zijn jongsten broer Louis, te Dilsen.

Wanneer hij dààr, alléén met zijn leed, als een gekerkerde in zijn kamer zit, gaat zijn blik vaak door het venster naar buiten, waar grijs en versleten de oude kerktoren van Dilsen staat, eenzaam en verlaten, beroofd van zijn klokken die zongen over leven en dood Goddank! de oud dichter kan nog dichten, zijn lied welt nog uit zijn ziele en al zit hij soms dagen lang in zijn kamer en ontbreekt hem de lust naar buiten en zegt hij tegen zijn schoonzuster: «Was ik maar gelukkig dood», weldra komt hij dien zwaren slag te boven. Als een knaapje dat oogsten gaat over de stoppellanden zoo trekt Sauwen weer door zijn streek langs veld en laan, en wat hem in schamele schoonheid 't harte roert bindt hij dichterlijk en liefdevol samen tot zijn «Laatste Garven». Zijn laatste gedichten? De poeet meent inderdaad dat hij den aftocht hoort blazen en hij zegt :

Zoo hoor 'k een stem die luid klaroent in mij:
« 't Is tijd! 't Is tijd! uw zomer is voorbij!
De kranen trekken en de oogst is binnen!»
Als in een burg wil 'k leven ongestoord,
De brug geheschen, toe de zware poort
En hoog de stilte als wachter op de tinnen!

Wij zijn nu in 1924! Sauwen meent dat zijn levensavond reeds donkert en zoo is het dan ook te begrijpen dat er een melancholische grondtoon in de meeste zijner gedichten uit «Laatste Garven» ligt. En toch moet hij een stalen manneziel hebben om, trots zooveel wederwaardigheden, nog lust te hebben tot dichten. Nu en dan komt er toch wel een flits van opbeuring door zijn hart en 's winters zien wij hem veel te Antwerpen bij zijn dochter. Geregeld verschijnt hij in den kring van zijn dorpsgenooten, de Vereenigde Stokkemenaren, waarvan hij de Erevoorzitter is.

In het Brouwershuis op de Ankerrui, waar de Stokkemenaren samenkomen heerscht steeds een bijzondere stemming wanneer Arnold aanwezig is. Nauwelijks gaat de deur open en verschijnt de hooge gestalte van Sauwen of de Stokkemenaren staan recht, iedereen drukt hem de hand en 't is alsof een diep gevoel van vereering en bewondering de aanwezigen overmeestert. O wat zien zij hem gaarne! En gemoedelijk neemt hij plaats, kijkt nog eens rond en het duurt niet lang of hij voelt zich als het ware in zijn dorpje en vraagt naar nieuws uit de streek en vertelt – met een wonder geheugen – over vroegere tijden in zijn heimat.

In 1925 wagen de Vereenigde Stokkemenaren het, een hulde op touw te zetten aan hun eerevoorzitter, ja, ze zullen hem op een avond eens gaan vieren, er zal een banket plaats hebben en – dat mag Sauwen niet weten – ze zullen hem een bloemengarve aanbieden. Van dat edele voornemen brengt het bestuur Sauwen in kennis en na veel uitleg en schoon spreken krijgen zij den bescheiden dichter die niet van hulde houdt, toch zoo ver dat hij zich een klein beetje zal laten vieren, heel in stilte en onder ons.

De feestavond is daar... Talrijke Stokkemenaren zijn aanwezig en begroeten hun eerevoorzitter. Onder het feestmaal brengt de schrijver van den bond hulde aan den dichter van hun geboortedorpje en de voorzitter Hubert Monsieur, reikt een prachtige bloemengarf aan den feesthelt, die diep ontroerd en verrast om die onverwachte hulde dankt. Zoo wordt Sauwen voor de eerste maal in zijn leven om zijn letterkundigen arbeid – en dat door zijn dorpsgenooten te Antwerpen – in den echten zin des woords in de bloemen gezet.

Het jaar is nog niet ten einde of de dichter laat «Uit het Maasland» novellistische schetsen verschijnen. Wat hem gewoonlijk inspireerde en aanzette tot dichten, zijn geboortestreek en oude herinneringen, behandelt hij hier in pittig en schilderachtig proza, waarin wij tevens den humor moeten bewonderen. Is de Lente in het land dan keert de oude dichter – gelijk een zwaluw doet – terug naar het

Maasland, waar zijn verre jeugd steeds voor hem opbloeit en waar hij zich thuis voelt.

Weldra zijn wij in 1927. De bloeiende bond der Vereenigde Stokkemenaren huldigt nogmaals zijn eerevoorzitter, die nu zeventig jaar wordt. Zij stellen aan het gemeentebestuur van hun dorp voor een straat te noemen naar den naam van hun grooten dorpsgenoot. Een paar weken later lezen wij in een plaatselijk blad:

– «ARNOLD SAUWENLAAN.» – Zoo stond het, heel eenvoudig, op een paar plankjes, op de lange baan van Stokkem naar Lanklaar, om de menschen kond te maken dat die baan voortaan den naam zou dragen van den dorpsdichter, wiens kunst door heel den Nederlandschen stam wordt hooggeschat. t Stond er heel eenvoudig, juist gelijk de kunst is van dezen dichter van 't stille landelijke leven. Het is van wege het gemeentebestuur een schoone daad geweest, die ieder oprecht Stokkemenaar, die hart en verstand heeft, moet verheugen.

't Is ook schoon in stilte gedaan, zonder feestelijke parade en trompetgeschetter, er moet immers rond den naam van dezen kunstenaar niet veel gerucht gemaakt worden, hij is gekend van Maas tot Zee, in Noord- en Zuid-Nederland. En wanneer wij een wandeling doen langs de Arnold Sauwenlaan dan denken wij onwillekeurig aan Stokkem's grootsten zoon, wiens naam, laat het ons zeggen, zal blijven klinken van mond tot mond, ook dan nog wanneer men niet eens meer weet dat wij, gewone stervelingen, bestaan hebben. –

In ditzelfde jaar, op Zondag, 27 November, wordt de Maaslandsche zanger ook gehuldigd door de Vereeniging van Vlaamsche Letterkundigen. Het is voor ons een onvergetelijk oogenblik, wanneer wij getuige zijn van deze viering. August Vermeylen en Kamiel Huysmans zetten den Vlaamschen dichter figuurlijk in de bloemekens en Sauwen teekent zichzelf in zijn dankwoord dat luidt:
Mijnheer de Voorzitter, Dames en Heeren,

Er zijn waarheden en gedachten, die men maar moeilijk ingang kan doen vinden in hoofd en hart. Wanneer ik zoo een ganschen dag heb rondgeloopen door veld en

bosch, dan kan ik mij maar moeilijk inbeelden dat ik al zeventig jaren dezen aardbol heb bewandeld; dat bijna eene halve eeuw is verloopen sedert den Zondag morgen dat ik, met mijn eerste gedicht voor de Nederlandsche Dicht- en Kunsthalle, ging aankloppen bij den betreurden vriend Dela Montagne en ik herinner mij nog dat ik toen aan een zijner kunstvrienden werd voorgesteld als... een jonge dichter. Die tijd is lang heen. Met een gevoel van menschelijke zwakheid, aarzelt men zichzelve de bekentenis af te leggen dat men oud wordt, als was men bang den blik te laten gaan naar den avond die gaat donkeren. Maar hoe men ook poogt zichzelf te misleiden, daar is toch altijd de eene of andere goede vriend, die uwen geboortedatum heeft ontdekt en gevonden heeft dat in het jaar onzes Heeren achttien honderd zeven-en-vijftig, daar ergens in Limburg, in een dorpje aan de Maas, een knaap werd geboren die, zegt men, een dichter is geworden. En de Vereeniging van Letterkundigen krijgt daar kennis van en ze huldigt uwe zeventig jaren en ze drukt op uwen schedel de kroon, niet der wijsheid, maar der grijsheid. Gelukkig dat zij, zooals de spijskaart vermeldt, er de vertroosting bijdoet van een banket.

Bij de woorden van lof, door den heer Voorzitter uitgesproken, dacht ik onwillekeurig aan een gedicht van Dautzenberg, waarin deze Frans De Cort waarschuwt tegen de bedwelming van den wierook en het wil mij dunken dat de heer Vermeylen, wat mij betreft, het wierookvat wel wat te hoog heeft gezwaaid. Wanneer ik in den Herfst door de velden kuier en de groote boeren zie, die met breed gebaar het koren zaaien, in de bewustheid hunner heerschappij over hunne uitgestrekte landerijen, dan zie ik hier en daar ook wel een kleinen boer die met liefde en vertrouwen het zaad strooit in de voren van zijn schamel erf. En in den Zomer als, zoover de blikken reiken, de akkers daar liggen met hunne wiegende halmen te golven en te ruischen als een zee van goud, dan zie ik dat ook het koren van den kleinen boer meêgolft en meêruischt in de heerlijkheid der rijpe velden. Ik ben als de kleine boer; met liefde heb ik mijnen kleinen akker be-

houwd en ik ben gelukkig eenige schamele garven te hebben aangebracht in den oogst der Vlaamsche Letteren.

Ik dank de Vereeniging van Letterkundigen voor de hulde mij heden gebracht; den heer Voorzitter voor zijne woorden van waardeering; ik dank U allen, dames en heeren, die U bij deze hulde hebt aangesloten en dezen dag gemaakt hebt tot een dier blijde dagen, waarvan men de herinnering meedraagt door het leven.

Ja, zoo is Sauwen, de eenvoudige, stille dichter die toch kinderlijk-gelukkig is wanneer zijn verdiensten worden erkend alhoewel hij naar geen wierook verlangt.

* * *

De Vereenigde Stokkemenaren van Antwerpen vieren hun oudste lid, Moederke Bergers, en Arnold Sauwen houdt de feestrede. Hoort, hoe gemoedelijk en eenvoudig hij zich tot de feestelinge richt:

Geachte Jubilarisse,

Als eerevoorzitter der Vereenigde Stokkemenaren werd ik verzocht U in hunnen naam hulde te brengen ter gelegenheid van uwen 80sten verjaardag. Het is niet alleen als eerevoorzitter er is nog eene andere reden, eene reden van meer persoonlijken aard, die mij deze opdracht met genoegen heeft doen aanvaarden. Als gebuurkinderen zijn wij huis naast huis opgegroeid. Wie weet, heeft uwe moeder, naar toenmalig gebruik, bij mijnen eersten levenskreet de geburen wakker gejoecht in den nacht mijner geboorte en hebt gij, als toenmalig meisje, mij meer dan eens gedragen in uwe armen. Hoe dikwijls ben ik niet als kleine jongen, den langen gang doorgegaan die leidde naar uw woonvertrek, den langen gang, waar langsheen den muur de planken lagen opgestapeld voor uw vaders bedrijf. En nu, na zoovele jaren, sta ik hier voor u, zelf een bejaard man en kom U geluk wenschen om uwe 80 jaren.

80 jaren! een schoon en lang menschenleven, met al de vreugden, maar ook al de bekommernissen daaraan verbonden.

Wanneer gij thans terugblikt langs den langen weg, dien gij stap voor stap zijt opgegaan, van uw verre kinds-

heid af tot op dezen dag, door al de wisselvalligheden van het leven heen, als kind en jong meisje in uw dorp, als vrouw en moeder in de groote stad; dan liggen daar, in de wenteling der jaren, dagen van zonnige klaarte,maar ook dagen van schemer en donkerheid, want geen menschenkind heeft immerdoor in zonneschijn gewandeld! Ook u werden de beproevingen niet gespaard, maar steeds hebt gij het hoofd omhoog gehouden, omdat gij U sterk gevoeld hebt in uwe liefde voor uwe kinderen en kleinkinderen. Rond U opgegroeid als scheuten van eenen sterken stam staan zij rond U geschaard, zien met eerbied op naar U en vlechten rond uw hoofd de kroon der grijsheid, den krans hunner kinderlijke liefde.

Maar het zijn niet alleen uwe kinderen en kleinkinderen die gij op dezen dag in eenen blijden kring rond U ziet vergaderd. Niet aan U verwant door het bloed,maar aan U gehecht door de banden der vriendschap, als kinderen van het zelfde dorp, staan wij hier rond U, de Vereenigde Stokkemenaren, en brengen U de hulde onzer genegenheid. Niets wat een harer leden wedervaart, laat onze Vereeniging onverschillig. Zoo zij treurt om hen die weggerukt worden uit haar midden; zoo zij zich verheugt bij de intrede van een nieuw lid in haar gezelschap, zoo haar kring openstaat voor alwie den groet brengt uit het verre dorp; zoo de eer van een onder ons ook hare eer is; zoo ook jubelt zij thans bij den 80 verjaardag van U, de oudste harer leden. En uw naam, geachte Jubilarisse, doet die niet aan ons geboortedorp denken? Draagt gij den naam niet van zijne patroonesse, de Heilige Elisabeth van Hongarie, die rozen droeg in haren schoot? Gij hebt ons de rozen gebracht uwer vriendschap. In uw huis werd onze kring geboren, nog altijd geniet hij er de gastvrijheid. Wanneer wij hier vergaderen gevoelen wij ons thuis; dan klinkt hier onze eigene taal; dan zweeft om ons de geest van ons dorp; dan waait ons de lucht van het verre Maasland tegen; dan zijn alle dorpsvoeten vergeten en alle harten, alle gevoelens vloeien samen in ééne zelfde liefde voor het dorp, eene zelfde gehechtheid aan den geboortegrond. En zoo wij ons heden verheugen in uwen hoo-

gen ouderdom dan wenschen wij dat wij U nog lange jaren mogen begroeten als ons oudste lid; gij die voor ons allen een toonbeeld zijt van gehechtheid aan onze Vereeniging; dan wenschen wij dat wij U nog lange jaren mogen zien voortschrijden op de levensbaan, kloek van stap en kloek van hart en ziel; dan wenschen wij dat de zwakheden van den ouderdom U blijven gespaard en dat gij in de liefde uwer kinderen en kleinkinderen, in de vriendschap der Vereenigde Stokkemenaren nog lang de vreugde moget genieten van eenen rustigen en gelukkigen ouden dag. »

Niet alleen Moederke Bergers is ten zeerste geroerd door het gevoelvolle woord van den geliefden dichter maar talrijke aanwezigen pinken in stilte een traan weg. Een oude Stokkemenaar, de 82 jarige Jan Mathijs Beuten die bij deze gelegenheid naar Antwerpen is gekomen, doet, wanneer de feestelijke stemming hoog opflakkert, een landelijken dans met de oude Lizebet en Arnold Sauwen krijgt een monkellachje om den mond van stil geluk, hij denkt terug aan den goeden ouden tijd.

Wanneer de Vereenigde Stokkemenaren hun medeleden Jan Venken en Helena Vaesen vieren bij hun zilveren bruiloft dan verrast Sauwen het jubelpaar met een lief en kleurig gelegenheidsgedicht:

Bij de zilveren Bruiloft

van

JAN VENKEN en HELENA VAESEN

Wie heeft gezegd dat, langs den weg van 't leven,
slechts onkruid wast en doorn en distel staan,
of daar geen vinken in het loover slaan,
geen bloemenvazen kleur en geuren geven.

't Kwart eener eeuw! waar is de tijd gebleven
dat gij als bruidspaar mocht vóór 't outer staan,
om hand in hand, door huwlijksmin gedreven,
den steilen weg van 't leven op te gaan?

Ziet rondom U den vriendenkring geschaard,
waar gij de vreugd, waar gij de ziel van waart,
die met U wil den blijden feestdag vieren,

uw zilvren echt met bloemen wil versieren,
met peerlendauw der vriendschap frisch bedropt,
waar heel ons hart en Stokkem's bloed in klopt!

Nooit voelt Sauwen zich gelukkiger dan wanneer hij bij zijn dorpsgenooten is, dan wandelt hij in zijn verbeelding weer in de groene delling.

Trots de hooge jaren en de vele wederwaardigheden van het leven houdt de dichter zich nog kloek en geen Zomer gaat voorbij of hij trekt naar Limburg, gaat op jacht of wandelt door de dorpen en het is ons een genoegen hem nu en dan te vergezellen op zijn tochten. Dan kan hij bijwijlen lang zwijgen en mijmeren... maar plots begint hij te vertellen. Daar aan de overzijde van de Maas, in het dorpje Opbicht blijft hij een oogenblik staan en wijst naar een klein huisje bij de murmelende beek, daar woonde eens, zegt hij, Mie uit de groes (weide) en in dat huisje werd Ecrevisse geboren. «O de bokkerijders!» zeg ik en Sauwen weet me te vertellen, dat men hier eens een bokkerijder aanhield en toen men hem in gezelschap van den drossaard met een bootje de Maas overvaarde op een sluwe wijze wist te ontkomen. Halverwege de Maas, zei hij: «Mijnheer de drossaard, uw jas hangt in het water!» Terwijl de drossaard en de helpers het hoofd omdraaiden sprong de bokkerijder in het water, zwom naar de overzijde en redde zich alzoo van de galg.

Het is een stikheete dag en wij stappen rustig langs Born en zoo tot Grasbroek waar nog de ruinen zijn van een ouden burcht, keeren langs den beukenboom en Grevenbicht maaswaarts, maar genieten op onzen tocht van de gulle gastvrijheid van oude kennissen en verwanten. Arnold Sauwen spreekt waardeerend over den lekkeren heerenbaai-tabak en den sterken Hollandschen klare en vertelt hoe hij vele jaren geleden eens te Grevenbicht was en aanzienwerd als de nieuwe dokter van Stokkem en aangesproken werd door een man met een dikken zweren-

den vinger. De man kreeg goeden raad, zijn vinger genas en enkele dagen later was de man te Stokkem om den dokter te betalen, maar... landde aan bij Dokter Moors en zoowel Dokter als kliënt beleefden pret. Na wat gerust te hebben in het lommer van de linden bij het oude veerhuis, bij de schittering van een Schiedammer, gaan wij naar het bootje, want het veer kan bij den lagen waterstand niet varen, en wij geraken helaas, niet tot aan den overkant. Het bootje strandt! «'k Heb het gedacht!» jammert de veerman. Daar zitten wij nu op een twintigtal meter van den oever af. «Ge kunt niet beter doen» zegt de veerman tegen mij. «dan de gummi laarzen aandoen en Mijnheer tot aan den kant te dragen!» Zoo gezegd, zoo gedaan. Het is de eenige uitweg. Als een brave, goedwillige Kristoffel neem ik mijn achtbaren zwaren reisgezel op den rug en draag hem voorzichtig op den oever aan. Maar .. wij zijn nog zoo ver niet, of ik trap me de gladde laars op een vettigen steen en pardaf! ...samen kantelen wij in het frissche maaswater. «Nu zijn wij zeker nat genoeg», lacht de dichter en klauterend langs de dikke blauwe badsteenen van den oever geraken wij op den dijk. Nog even blikken wij over den stroom en Sauwen wijst met zijn wandelstok en zegt droogjes: «Daar heb ik gelegen». – «Het is nog goed gegaan!» roept de veerman en met een langen stok duwend vaart hij over. Koutend gaan wij verder, de brandende zon heeft ons ras gedroogd en als wij te Dilsen geraken lacht Sauwen's kleindochter: «Wel, grootvader, ge bloost en zweet ervan!». – «Ja, kind,» zegt de dichter opgetogen. «van zon, drupkens en maaswater kan men zweeten!»

Nu en dan wandelt Sauwen ook tot bij den Heer Pastoor van Lanklaar, Eerwaarde Heer Roex, want hij houdt van den stillen, braven herder, die gekend is als een kunstliefhebber, een man die schilderijen koopt en boeken. Zekeren dag vragen wij den dichter of hij nog dikwijls naar den pastoor gaat. «Neen, ik ben kwaad op den pastoor» zegt hij. – «Dat verwondert ons», doen wij half nieuwsgierig opmerken. – «Ja, de kerel heeft mij laatst zat gemaakt! Hij schonk mij het glas gedurig vol en hij liet mij niet

weggaan; het was dan ook laat en donker geworden en in het naar huis gaan ben ik tegen een boom geloopen, zoodat ik uit mijn neus bloedde». En zoo kwam het dat Sauwen eens niet-gemeend kwaad was op den braven heer pastoor, voor wien hij steeds de meeste lofwoorden overnad.

Heeft Sauwen noodgedwongen, bij gebrek aan wild in de streek, het jachtg 'eer aan den wand gehangen, zijn dichterlijke lier blijft hij betokkelen en in 1929 laat hij ons «De zingende Krekel» hooren. In het Limburgsch Weekblad «De Eendracht» schrijven wij het volgend artikel:

ARNOLD SAUWEN

De oude, trouwe Maaslander, de zeer voortreffelijke dichter Arnold Sauwen heeft ons weer een bundel gedichten geschonken. «De zingende Krekel» zoo luidt de titel van dit boekje, waarin wij op blz. 5 lezen:

O, stille zanger van den haard,
hoe schamel is uw harp besnaard!
Toch hoor ik gaarne U, hou en trou
uw liedje zingen in de schouw.

En hier denken wij onwillekeurig: ja, Sauwen heeft iets gemeens met den krekel, immers zingt de krekel IN den haard, Sauwen zingt, hou en trou, OVER den haard, over zijn dierbaar Maas- en Kempenland, hij is dan ook de gemoedelijke zanger van den stillen Limburgschen haard. Gelijk in zijn vorige werken brengt de dichter ons in de rustige, breede natuur bij vroegen morgen...

De eerste blos van 't morgenrood
purpert door de ruiten.
Langzaam, uit den nacht die vlood,
daagt het licht daar buiten.

bij 't middaguur:

Hoe schrijdt de blonde zomerdag
zoo blijde door het malsche groen,
in 't blauwig oog een gulden lach
en op de wang een zonnezoen.

of wen d'avond valt:

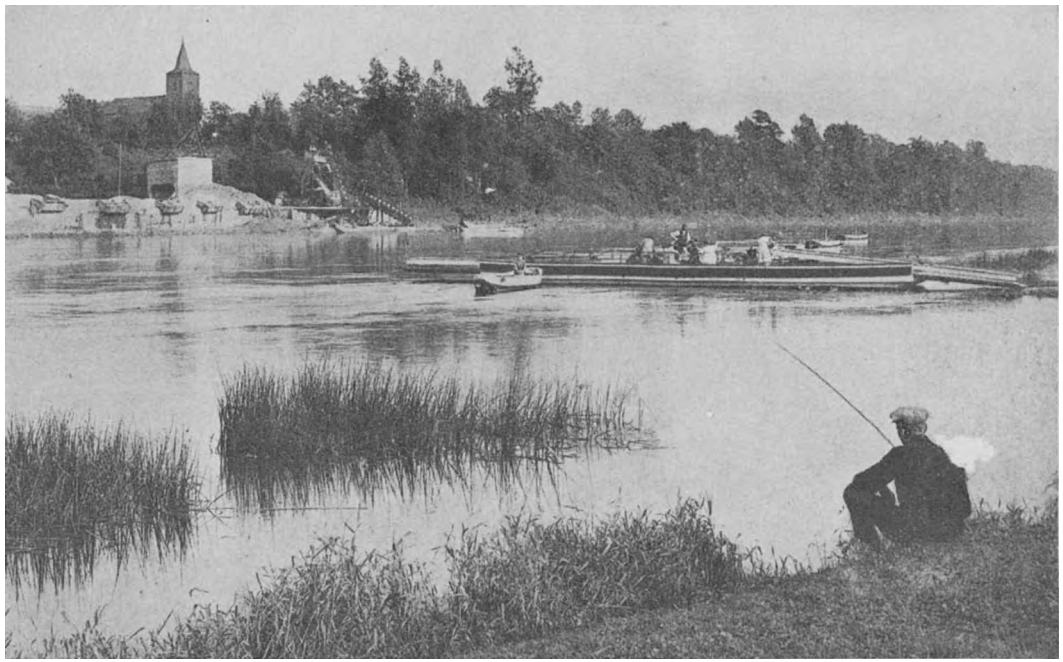

Nu zijgen zacht de schemeringen
't Is 't uur dat alle luister zwindt;
dat waas omsluiert alle dingen
en 't hart zijn teerste droomen spint.

Ook voert hij ons naar de heerlijke heide, waar men zoo innig kan droomen:

Eens droomden wij een schoonen droom,
Verdoken in de heide,
met voor de deur een lindeboom,
een hutje voor ons beiden.

De Zomer is dood.....

En de raven krassen, met schorre stem

in zwarte kleedij het Requiem.

De Herfst is daar... en wij genieten van een liet tafereeltje vol kleur en klank:

Moe van stappen
't lastig trappen
gansch den dag door klont en kluit
spant de ploeger,
stoere zwoeger,
de afgematte peerden uit.

Droomend zien we den dichter dwalen langs de Maas en komt aan 't oude kerkje van Heppeneert...

Te Heppeneert op 't kerkhof ligt
een grafsteen oud en raar,
Wie sluimert in het koele graf
sinds eeuwen, eeuwen daar?

of we vinden hem in zijn geboortedorp, aan den maasstroom, waar 't «Hool-eu-ver!» klinkt bij stikdonkeren nacht. «Hool-eu-ver! hool-eu-ver!» 't schalde aaklig in 't rond, dat lang gerekt roepen naar veerman en pont.

Waarlijk, dit boekje mag er zijn, het is als een schrijn vol kostbaarheden! Ja, Arnold Sauwen heeft méér dan één snaar op zijn harp. Naast, stemmige natuurtafereeltjes krij-

gen wij ook een paar balladen en een zwerversidylle, die zeer bevallen. Sauwen's zangen ontroeren ons door hun innigheid, hun zuiverheid, zij klinken op uit de diepte van een schoon, dichterlijk hart en zijn vaak omhuld door een waas van melancolie.

Van Hem mogen wij getuigen:

Wel Hem.....
die het schoone kan vereeren
in den eenvoud van het land!

En zacht hooren wij in ons binnenste:

Niet één ter Mazegouwe
Zong schooner ons dan Sauwen!

Hij is bij uitnemendheid de dichter van 't stille Limburg, van ons dierbaar «heim!» Heil Hem en dank om 't schoone dat Hij ons weer schonk!!

Moge dit boekje, deze zingende krekel, weldra aan elken Limburgschen haard een plaatsje hebben gevonden.»

Vooral de Vereenigde Stokkemenaren te Antwerpen verheugen er zich om dat hun eerevoorzitter nog steeds getuigt van zijn levend kunstenaarstalent en wij krijgen de opdracht om Sauwen te gaan polsen of de Vereenigde Stokkemenaren zijn borstbeeld mogen laten vervaardigen, borstbeeld dat zij hem zouden willen aanbieden als teeken van hun vereering. Maar Sauwen houdt niet veel van gerucht om zijn persoon. Wij leggen het dan ook arglistig aan boord om toch maar ons plan te doen lukken.

«Een jong beeldhouwer, een van onze vrienden, zou graag eens uw borstbeeld maken, U kunt wel eens tot bij ons komen?» spreken wij hem aan en... zonder verdere vermoedens, gaat hij op ons voorstel in, hij zou wel eens komen. En waarlijk hij komt enkele dagen later op bezoek en Florent De Paradé, een jonge talentvolle beeldhouwer van Zwijndrecht, boetseert Sauwen's mooien droomerigen dichterskop op meesterlijke wijze. De oude dichter is in bewondering voor den jongen beeldhouwer maar niet minder voor zijn eigen beeltenis die hij daar vóór zich ziet. Weldra is het borstbeeld in graniet-harde stof klaar

en... wij loopen op een namiddag bij Sauwen, tijdelijk weer verblijvend te Antwerpen, aan en komen met het plan van een nieuwe huldiging, waarbij overhandiging van het borstbeeld, voor den dag. Nooit zagen wij hem zoo verbolgen, om niet te zeggen woedend. «Neen, neen! het is al goed geweest, geen huldiging meer, ik verdien dat niet en... ik houd daar niet van!» Half brommend komt er dat allemaal uit en wij voelen in ons binnenste spijt omdat wij alles zoo ver al geregeld hebben. Gelukkig blijven wij kalm en doen den grijzen bard opmerken dat het voor de Vereenigde Stokkemenaren een schoon affront zal zijn en dat zij dat toch niet verdienen om deze daad van liefde en vereering. Bij deze woorden zakt het zware, machtige hoofd van Sauwen een beetje naar de borst en op zachten, gevoelvollen toon vol overgave, zegt hij: «Als het dan toch niet anders kan, dan zal ik het aannemen, maar ge doet U te veel last aan». Wij hebben het pleit gewonnen en wij zijn er overgelukkig om. Toch krijgen wij door deze gebeurtenis nog meer de overtuiging dat Sauwen, die door zooveel zieleleed gefolterd wordt, liefst ver weg blijft van alle luidruchtigheid om zijn persoon.

Eindelijk... een paar weken later trekt de beeldhouwer met zijn vriend, het loodzware borstbeeld dragend, naar de stad. Over deze reis lezen wij een tijd nadien volgende geschiedenis:

HET BORSTBEELD

Ze kwamen van Zwijndrecht: een jonge beeldhouwer en nog een vriend. In een sterk stuk linnen doek droegen ze een zwaren last. De twee mannen zweetten. Men zag goed dat die mannen geen dokwerkers waren. Toen ze van tram 13 aan het Zuidstation afstapten sukkelden ze kromgebogen en onbeholpen verder en begaven zich naar tram 14. Halverwege lieten ze het pak weer eens op den grond zakken; «zwaar... » zuchtte de beeldhouwer terwijl hij een zweetdruppel van zijn Dante-neus afdroogde en zijn brave vriend keek eens naar zijn vingers die al rood gezwollen waren! Ze stonden een oogenblikje rond te kijken... De vriend had peinzend den blik gericht naar het gedenkteе-

ken van Bolivar! Als we dien vreemden kop daar eens afnamen en er dit borstbeeld eens op plaatsten» opperde hij. De beeldhouwer schaterlachte: «Dat is een gedacht, maar» ging hij ernstig voort, «dat zou nog al gevaarlijk zijn, wij zouden rap in de doos zitten, jongen!» – «Ik durf wedden» sprak de vriend «dat er niemand erg zou in hebben, 't is donker en mistig!» Die woorden waren nauwelijks uit den mond of rinkeldeklink daar vloog in een drankhuis de vitrien aan scherven, 't gerammel van pinten en stoelen galmde over de Zuider-plaats en daarboven uit het luid geroep van mannen- en vrouwenstemmen... Al wie beenen had liep naar de vechtpartij zien: «Kom vlug!» zei de vriend tegen den beeldhouwer, «nu hebben wij de kans, vooruit.» De twee kerels waren als bij tooverslag sterker en vlugger geworden en in een ommezien waren ze over de lage ijzeren afsluiting. De vriend trok met een ruk den bronzen kop van Bolivar van het arduinen voetstuk en wierp hem in het aanpalende bloemenpark, en met een wip had de beeldhouwer het door hem gemaakte borstbeeld van een Vlaamsch dichter op het voetstuk staan. Vlug als hazewinden liepen de twee mannen over het plein, wandelden half buiten adem de Van Beersstraat door, kwamen in een andere straat en kuierden onschuldig terug tot op het plein, waar het vermetel gebeuren voor een paar minuten had plaats gevonden. Ze waren reeds op adem gekomen, alhoewel hun hartjes toch nog een beetje sneller sloegen als naar gewoonte en bleven glimlachend en bewonderend staan kijken naar het stout stuk dat ze zoo juist hadden uitgevoerd. «Dat doet me genoegen, dat vergeet ik van mijn leven niet!» zei de vriend en den beeldhouwer – die reeds aan de gevolgen van dat grapje dacht – bij den arm nemende stelde hij voor een flinken pot te gaan pakken op dit welgelukt gebeuren, wat dan ook gedaan werd!! Blozend van het lekkere bier stapten de twee vrienden na een paar uurtjes naar huis, altijd nog pratend over het borstbeeld en... de gevolgen, het staartje. En met die gedachten in den kop namen ze afscheid van elkaar en gingen ter ruste.

's Anderdaags na het volbrengen van hun dagtaak,

stonden de twee mannen weer op het plein om te zien of niemand het leuke spel ontdekt had. Neen geen oog had tot nu toe de verwisseling van borstbeelden waargenomen. 't Was stil op het plein en de beeldhouwer stelde aan zijn vriend voor alles maar weer gauw in orde te brengen, want... dat ze er anders moeilijkheden mee zouden krijgen. Neen, schudde de vriend: laat staan wat staat! En de beeldhouwer sloeg bij die woorden met zijn lange armen de hoogte in en rouwvol klonk het uit zijn mond: «Maar, maar ze zetten ons in den bak.» — «Ben je gek!» wedervoer de vriend, «niemand heeft iets gezien» en «voor de rest... ge kunt altijd zeggen dat men dat borstbeeld bij u gestolen heeft!» De kunstenaar werd kalmer nu hij de vondst had gehoord van zijn vriend en zei dan na een oogenblikje: «wij zullen 't dan maar laten staan, 't ga gelijk het will»

Daarmee stapten de twee mannen het af en besloten na een paar dagen weer te komen, ten einde op de hoogte te blijven van den toestand. En ze deden het, en de toestand bleef statu quo: het borstbeeld bronsglansde nog altijd in de zachte Oktoberzon. Enkele dagen later kwam de vriend bij toeval, weer over 't plein gewandeld. In de bloemenhofjes en grasperkjes waren de stadshoveniers aan den arbeid. Op de banken in den omtrek zaten droomend oude mannen en vrouwen zich koesterend in 't najaarszonneken, dat buitenmate vriendelijk was. «Zie mannen, wat is dat hier?» riep plots een van de hoveniers tot zijn makkers en meteen keek hij omhoog naar het gedenkteeken en dan weer vingerwijzend naar het borstbeeld dat tusschen de donkere groene struiken lag. Met gebogen lichamen en vooruitgestrekten kop kwamen de hoveniers toekijken; zij bemerkten alras het verschil tusschen de twee borstbeelden, maar zij konden niet zeggen welk van de twee bij het voetstuk behoorde. Een zich vervelend politieagent kwam ook eens loeren; ook hij kon geen uitspraak doen, doch ging de zaak ter kennis brengen bij zijn overheid. Ondertusschen waren al heel wat menschen met nieuwsgierige blikken naar het niet-alledaagsch tooneel komen zien! Om veler mond teekende zich langzaam een

stille glimlach en spoedig werden de tongen losser. Met het ernstigste gezicht van de wereld stond de vriend tusschen de kijklustigen. Een student beweerde dat het den kop was van Jan Van Beers, die op het voetstuk stond en dat het borstbeeld dat vroeger op het voetstuk troonde op den grond lag. Een oud peterke meende dat ze hier voor een kluchtspel stonden, Uilenspiegel is hier voorbij gegaan, lachte iemand anders. Een politieofficier kwam de zaak ook eens in oogenschouw nemen, ook bij hem speelde algauw een lachje om de lippen. Een dikke, honderd-kilozware vrouw, met guitige oogen in den kop wist het raadsel op te lossen. «Mèr Menhier, dat is de kop van Arnold Sauwen, nen dichter van mijn gemeente!» – «Zijt ge wel zeker, madammeke?» sprak de politieofficier. – «Maar soo zeker als ik hier sta!» antwoordde beslist de vrouw. De man van de wet nam zijn notaboekje en schreef den naam op van den dichter en ook den naam van de vrouw die het eerste licht bracht in deze duistere zaak. Iedereen die het hoorde dacht dat de vrouw in kwestie een grappenmaakster was, want zij maakte zoo'n schelmsche bewegingen met haar mond alsof ze buitengewoon veel pret had. Doch toen een tolbeambte uit de Van Beersstraat, daar ook aankwam, en heel verwonderd alsof hij uit de lucht gevallen was, stond te kijken met zijn kleine oogjes en eindelijk getuigde dat hij ook de beeltenis herkende, was allen twijfel verdwenen. Schalks vroeg de lustige tolbeambte: «Is dat hier nu de Arnold Sauwenplaats?» «Juzes, Pier jong!» zei de honderd kilo-zware vrouw «wie zou dat gelapt hebben?» De tolbeambte trok zijn schouders op en mijmerde...

Nu het raadsel was opgelost verwijderden de nieuwsgierigen zich spoedig; het borstbeeld werd meegenomen naar het politiebureel, waar 't een plaats kreeg op een klein kastje. Het bleef er enkele dagen staan en werd er bekeken en bekeurd door de agenten, het kwam zelfs zoover dat een agent, een boekenworm, zekeren middag een paar dichtbundeltjes meebracht van den geborstbeelden dichter. Wanneer de agenten op het bureel kwamen en een minuutje tijd over hadden, snuffelden zij in de twee boekjes, er stonden schoone dingen in en – «ja!» zei een van de

agenten «zoo een borstbeeld zou ik toch ook liever op het plein zien staan dan dat van dien vreemden vent, waar wij geen zaken mee hebben!» Twee agenten, die toeluisterden, kopknikten ten teeken van instemming. Enkele dagen later kreeg de beeldhouwer, door tusschenkomst van een anderen vriend, het borstbeeld weer en bezorgde het spoedig aan den gevierden dichter en daarmee was de zaak in den doofpot. Geen haan heeft er meer over gekraaid...

* **

Het is Kerstmis 1930. De Vereenigde Stokkemenaren te Antwerpen vieren het Kerstfeest, de kerstboom schittert, waarrond allerlei geschenkjes, die de aandacht gaande maken van een twintigtal kleine Stokkemmer-kinderen. Bij deze gelegenheid wordt er door de Vereenigde Stokkemenaren namens den bond en namens dorpsgenooten een schoon borstbeeld aangeboden aan dichter Arnold Sauwe. Een flink stuk beeldhouwwerk dat ieders bewondering afdwingt. De sympathieke voorzitter Hubert Monsieur,biedt het den verdienstelijken dichter aan en geeft dan het woord aan schrijver dezes, die volgende korte feestrede uitspreekt:

Waarde Dichter, Dorpsgenooten en Vrienden,

Ruim 19 eeuwen geleden, zongen de engelen boven Bethlehem's armen stal, want in dien stal was een wonder gebeurd.

Ik hoor nu geen engelen zingen maar ik zie in verbeelding de muze, de godin der dichtkunst, met een lach van voldoening om den mond, neerblikken op dees simpele, kleine plaats omdat hier een blijvende hulde wordt gebracht aan één van haar trouwste zonen omdat ook hier een wonder gebeurd is. – Is 't geen wonder te moeten zien hoe menschen, vèr van eigen haard en dorpje, – alhier, aldaar verspreid in de grootstad, – hier samenstroomen om een allerschoonste hulde te brengen aan een dorpsgenoot, die de dichterkrone draagt?!

De sportfurie beheerscht thans de wereld! Boksers,wiel-

renners worden triomfantelijk langs straten en pleinen gevoerd en met lauweren omkranst. Kunstenaars en geleerden loopt men onverschillig voorbij, ja, worden vaak versleten als halve dwazen! De man in de straat noemt u onmiddellijk tien voorname sportmannen op, maar het is hem onmogelijk u twee kunstenaars op te noemen.

Is het dan niet schoon en aangenaam om zien, het weldoende wonder, het zeldzame mirakel, dat zich voor ons hier ontrolt?

Een sterre van dankbaarheid en schoonheidsliefde heeft ons allen in één zelfde gevoelen naar hier geleid om den zoetgevooisden zanger van onze heimat zijn eigen beeltenis, vereeuwigd in graniet, aan te bieden als een stille, blijvende hulde.

Is ons harte verheugd, toch slaat het kalmer, omdat wij een aangenamen plicht hebben vervuld! Moest de Stokkemerbond verdwijnen, wat nog zoo gauw niet zal gebeuren, dan heeft hij toch één daad gesteld, waar weinig bonden kunnen op bogen!!!

Waarde vrienden, wat moeilijk is gaat ook! Wij hebben, nà veel zoeken en zorgen den zingenden krekel van ons dorpken uit de schouw van zijn eenzaamheid gehaald en een jonge kunstenaar heeft hem gebeeldhouwd! Wij danken den jongen beeldhouwer om zijn flink geslaagd werk! En tot den dichter zeggen wij: Gij moogt morgen weer, als de krekel doet, de eenzaamheid zoeken en uw liedje luid laten schallen in den haard van de stille delling want wij weten dat gij niet houdt van gedreun en geschetter rond uw persoon. Om te sluiten zeggen wij U:

O moget gij nog vele jaren
Uw eigen beeltenis bewaren,
En toklend op uw dichterssnaren
Nog menig vloeiend vers vergaren!

Na deze rede dankt de oude dichter in een gemoedelijke, kleur- en beeldrijke taal om de eer hem aangedaan. De schoone woorden van den dichter roeren alle aanwezigen. Deze dag is een van de schoonste dagen die de Vereenigde Stokkemenaren te Antwerpen ooit kenden en

strekt hen ook tot groote eer. Enkele maanden later overhandigen de Vereenigde Stokkemenaren ook een borstbeeld van hun dorpsgenoot aan het museum voor Vlaamsche Letterkunde, hetgeen door 't bestuur van deze inrichting ten zeerste op prijs wordt gesteld.

Intusschen is Sauwen, en zoo meent hij, voor goed naar Limburg verhuisd, nu en dan krijgen wij een briefje van hem om te hooren hoe het met zijn dorpsgenooten gaat te Antwerpen en de hoop uitdrukkend weldra weer eens op een gezellig samenzijn aanwezig te kunnen wezen of neen om te vragen wanneer wij hem nogmaals eens komen bezoeken in het Maasland. Ja, daar alleen in de bonte Maasvallei kent Sauwen rust.

* * *

Een stille Herfstdag, de bladeren vallen en een zachte zon werpt haar teere stralen over de delling. Droomend, den wandelstok in de hand, kuiert Sauwen te Lanklaar langs den stijgenden voetweg in de richting van het kanaal, hij blikt weemoedig even naar het blanke woonhuis dat daar links van de baan ligt en stapt voort tot aan het hotel «Beau Séjour» en zoekt er een plekje buiten op het terras. Nauwelijks zit hij neer of daar komt van uit het hotel een oude dame groetend naar hem toe. «Wel, wie we daar hebben en hoe gaat het?» lacht Sauwen vriendelijk. Het is Mevrouw Meeckers-Lejeune, Anneke, die hij als kind leerde kennen en als jongeling liefhad. Al zagen zij zich in den loop der jaren bij uitzondering en bij toeval eens weer, nu staan zij hier in de zachte straling van de ondergaande zon als twee eenzamen, want ook Anneke treurt om den dood van haar man en om het verlies van haar eenig kind. Met weemoed in de stem vertellen zij beiden hoe wreed het lot hen heeft getroffen en hoe somber het leven soms kan zijn. Maar de herinnering aan hun jonge jaren – al liep hun beider levensweg later van mekaar – doet hen nog goed aan het oude harte en lang blijven zij samen daar gezeten. Gedeelde vreugd is dubbele vreugd, gedeelde smart is halve smart! zoo denkt Anneke wel want zij vraagt Arnold of hij haar niet zou kunnen helpen om haar zaken te beheeren, want zij heeft ve-

le goederen en zelf kan zij zich moeilijk verplaatsen, terwijl Arnold nog vlug te been is.

Wanneer de zon achter de boschheuvels verdwenen is en het Westen nog wat glorievlamt is het gesprek ten einde en zij, die zich Gode zij dank! als het ware teruggevonden hebben, keeren met een getroost gemoed huiswaarts. En hier denken wij aan wat Ledeganck eens dichtte: «De Schepper wist een heil bij elke ramp te stichten.» Enkele dagen na deze ontmoeting gaat Sauwen naar Asch, waar Mevrouw Meeckers-Lejeune in een mooie villa aan den boschkant verblijft.Hij schrijft ons: «Ik vertrek morgen voor een paar weken naar de Limburgsche Kempen, naar een oude kennis, wier eenzaamheid ik ga deelen!»

Meestendeels verblijft Sauwen voortaan dan ook te Asch en slijt rustige dagen bij Mevrouw Meeckers-Lejeune, die doorbrave en hoogstaande mevrouw. Hoe lief ontvangt zij niet ieder streekgenoot in haar huis en hoe graag hoort ze niet spreken over het oude Stokkem. Maar de kwalen van den ouderdom fnuiken stilaan haar levenskrachten en weldra verwisselt hij het tijdelijke met het eeuwige!

In haar testament had zij gedacht aan den vriend uit hare jeugd, aan den ouden zwerver die haar bijstond in de laatste oogenblikken en haar de oogen sloot. De oude dichter trekt terug naar de Maasstreek en vestigt zich nogmaals te Dilsen waar hij van de liefderijke zorgen van zijn kleindochter geniet en heil zoekt in boeken en wandelingen.

In Maart 1936, nadat wij hem gefeliciteerd hebben om zijn verjaardag schrijft hij ons: «De ziekte van het dichten heeft mij weer aangepakt, zoo hevig dat ik in Februari en Maart een bundeltje heb klaar gekregen. Ik schrijf het thans over en zal dan naar een uitgever uitzien. Ik zou het zoo spoedig mogelijk de wereld willen inzenden. Of het bijval zal hebben is mij onverschillig. Ik heb het met groote liefde geschreven en dat is mij genoeg.» De muze heeft inderdaad haar ouden trouwen dienaar nog niet verlaten.Sauwen zoekt naar een uitgever, maar er worden hem te zware finantieele voorwaarden gesteld en hij laat zijn bundel, «Avondschemer» getiteld,bij een streekgenoote te Luik verschijnen. Spijtig genoeg is deze bundel zeer gebrekkig ge-

drukt, doch zijn inhoud is zoo schoon en gevoelvol dat hij bij de vorige bundels niet moet achterstaan.

Het is alsof Sauwen in zijn streek niet mag blijven,want in April 1937 schrijft hij ons: «Hoezeer ook aan mijn geboortegrond gehecht en ondanks mijne oude dagen, moet ik Limburg verlaten of liever wil het noodlot dat ik terug naar Antwerpen keer. Binnen een achttal dagen woon ik te Brasschaat bij mijn kleindochter. Dat zal ons de gelegenheid verschaffen, malkaar wat dikwijler weer te zien en over den Maaskant te spreken. Dat zal mij een troost zijn, want mijn hart blijft toch immer hier.»

En zoo wordt hij voortgejaagd als door een onzichtbare kwade hand. Wat moet zijn hart bloeden nu hij nogmaals verder moet zwerven en nergens geen lange rust mag kennen. Gelukkig vindt hij te Brasschaat een mooie woongelegenheid, vlak bij een boschje, te midden groen en bloemen en het is er landelijk stil. Wanneer wij hem gaan bezoeken is het ons een genoegen te zien hoe hij zich schikt in zijn lot en met een ijzeren ziel zijn levenslast draagt op zijn tachtigjarige schouders.

Op het einde van den zomer 5 September 1937 houden de Vereenigde Limburgsche Letterkundigen, waarvan Sauwen de ouderdomsdeken is, een feestelijke vergadering te Hasselt. Daar zien wij Zijn Excellentie, den Heer Verwilghen, gouverneur der provincie, Dokter Jan Grauls, Hilarion Thans, Dokter Godelaine enz. en Arnold Sauwen is er de feestheld. De Heer Gouverneur speldt hem het eereteeken van Officier in de Leopoldsorde op de borst en zijn laatste gedichtenbundel «Avondschemer», in leer gebonden, wordt hem aangeboden. Zoo brengt Limburg officieel hulde aan een van zijn schoonste zonen. Het moet wel zalvend en opbeurend gewerkt hebben, op het gemoed van den grijzen poeet, want, wanneer wij hem een tijd later een bezoek brengen kan hij haast niet uitverteld geraken over de hulde te Hasselt en toont hij ons talrijke foto's die de herinnering aan deze gebeurtenis voor de toekomst hebben bewaard. Is Sauwen nog een kloeke man, toch vertoont hij sporen van sleet, zijn gang is minder vlug, het gezicht is verslapt, de wangen een beetje ingeslagen, de

linkerschouder is dieper gezakt zoodat hij nog méér het voorkomen heeft van een oude jager en de pijp smaakt hem 's morgens minder goed.

De Vereenigde Stokkemenaren te Antwerpen hebben weer eens het genoegen Sauwen op een vergadering te zien, en zij ook willen hun eerevoorzitter die weldra 81 jaar wordt nogmaals vieren. Wanneer zij er hem over spreken zegt hij half lachend: «Ge hebt mij al een borstbeeld geschonken, gij zoudt op den duur nog van een standbeeld durven gaan droomen!» – «O neen!» stellen wij hem gerust, wij zullen het bij een eenvoudig feestmaal laten, als wij U maar in ons midden hebben, want wij vieren tegelijkertijd het vijftienjarig bestaan van onze vereeniging.» En zoo zou het gaan. Einde Maart is het feest bij de Vereenigde Stokkemenaren. Aan den rijken disch zitten een veertigtal Stokkemenaren, een gemoedelijk lachje zweeft rond Sauwen's mond wanneer hij de trouwe vrienden weerziet en iedereen gevoelt zich gelukkig omdat – trots het koude voorjaarsweder – de grijze dorpsgenoot aanwezig is. De oudste Stokkemenaren zitten het dichtst bij den eerevoorzitter, Daar is Albert Borghoms, Jan Venken en mevrouw, Mevrouw Schlosse-Op 't Eindt, Mevrouw Jaak Jansen, Nikolaas Bocken, Mathieu Ferson, Hendrik Beuten en mevrouw, Jef Dessers die steeds het liedje «Kornelken zijnen bok» zingt, herinnerend aan Sauwen's novelle «De Nachtwaker» enz. Wanneer het maal half is richten voorzitter en schrijver een woord van hulde en gelukwenschen aan den kranigen eerevoorzitter, die thans 81 jaar is geworden en vleien zich met de hoop hem nog dikwijls in hun midden te hebben. Dan rijst de hooge gestalte van Sauwen op, gemoedelijk dankt de dichter om de welgemeende hulde en gaat dan verder:

«Wanneer men na een lange reis teruggekeerd is in de rust en de vrede van zijn huis, dan blikt men nu en dan nog eens terug naar den afgelegden weg en men herleeft weer de ervaringen van den tocht en zijne genietingen en zijne teleurstellingen. Zoo ook als men ouder wordt. Met een gevoel van weemoed denkt men terug aan de vervlogen dagen en het verleden trekt voor onzen geest voor-

bij als een film met hare uren van zonnige klaarte en donkere wolken. En onze gedachten gaan terug over schoone droomen en bittere ontgoochelingen naar onze verre kinderjaren in onbekommerd geluk gesleten in ons geboortedorp.

De liefde tot den geboortegrond is den mensch aangeboren.

> Neen, nimmer zal ik 't dorp vergeten,
> waar 'k zalig was als kind;
> waaraan herinnerings rozenketen
> met knop en doorn mij bindt,

zoo zong eens de Heerlensche dichter Dautzenberg en wij zingen het hem na, want ook ons ligt het geboortedorp aan het hart.

Wanneer ik in deze winterdagen te mijmeren zit bij het vuur en heenkijk over het landschap met zijne besneeuwde velden en naakte boomen, dan grijpt mij soms een gevoel van heimwee aan en dan droom ik mij weder in mijn dorp en herleef daar voor eenige oogenblikken den gelukkigen tijd mijner kinderjaren. En ik wandel langs straten en wallen. Maar helaas! zoo veel eigenaardigs is er verdwenen. Ik hoor niet meer het klapperen van het weefgetouw in de ouderwetsche huisjes en het lied der korvers klinkt mij niet meer tegen uit de kelders. Maar wat de tijd ook deed verdwijnen, nog wenkt ons de hooge toren het welkom toe over de huizen; nog omsluiten de wallen in hunnen gordel den kern van het oude dorp; Houzeir en Oude Maas bespoelen nog griend en weerd met hun droomerig water en nog menige vriendenhand wordt ons in gulheid toegestoken. En die wallen, die griend en weerd waren de getuigen van onze onschuldige kinderspelen en van de eerste droomen van onzen opbloeienden jongenstijd.

Die liefde tot uw dorp heeft U, vijftien jaren geleden genoopt u in eenen vriendenkring te vereenigen en de bond der «Vereenigde Stokkemenaren» werd gesticht. Waar kinderen van hetzelfde dorp zich bij elkander aansluiten, daar is het dorp nabij. Daar leven wij het leven van ons

dorp meê. Niets wat er daar verre voorvalt laat ons onverschillig. Oude histories worden uit het stof der jaren opgehaald; wat daar gebeurt wordt naverteld en oude kennissen die ten grave worden gedragen, worden met een deelnemend woord herdacht. En de liederen, in dezen vriendenkring gezongen, zijn de weergalm van wat aan den Maaskant wordt gezongen. En zoo zweeft over uwe vergaderingen de adem van uw dorp.

Ik wil hier een welverdiende hulde brengen aan de mannen, die vijftien jaren geleden, dezen kring hebben gesticht: hulde aan den Voorzitter, den heer Hubert Monsieur, die met den grootsten ijver en toewijding de Vereeniging leidt; hulde aan de leden die hem hunnen steun en medewerking verleenen.

Ik hoop en wensch dat uwe Vereeniging moge groeien en bloeien en voor de Stokkemenaren, die zich in de Scheldestad komen vestigen, moge strekken tot een tehuis, waar gezelligheid en broederlijkheid heerschen en waar men het zoet aandenken bewaart aan het verre, geliefde geboortedorp.»

Maar al te gauw gaat deze feestavond voorbij en wanneer bij het einde Sauwen afscheid heeft genomen hooren wij enkele Stokkemenaren zeggen: «Mijnheer Sauwen kan nog goed eten en drinken, nog heel schoon spreken en hij weet nog alles, maar hij begint leelijk te vervallen.» Inderdaad de nog struische ouderling is aangetast door een kwaadaardige urine-ziekte, die stilaan maar zeker zijn taai gestel ondermijnt.

De mooie maand Mei heeft zijn intrede gedaan en Sauwen's woning te Brasschaat met bloemen en groen dichterlijk omkranst en in het naburige boschje galmt het betooverende lied van den nachtegaal. Maar de grijze bard ligt ziek te bed, zonder klagen, heroisch zijn pijn dragend. Zijn toestand verzwakt, een dokter-specialist zal nog een laatste poging wagen, helaas neen, het kan niet baten. De meest lieflijke zorgen der kleinkinderen en de geneeskunde blijken machteloos. Bleek en stil, soms een enkel woord prevelend, ligt de dichter in stervensnood. Het is Woensdag 11 Mei en 's avonds om 11 uur geeft de zwer-

vensmoede dichter zijn schoone ziel aan den Schepper weer. Spoedig vernemen wij zijn afsterven en haasten ons naar het sterfhuis, de vensterluiken zijn gesloten en buiten in den zonnigen Meidag kweelen de vogels als het ware een hymne aan den zanger die daarbinnen de eeuwige rust is binnengegaan. Ons hart voelen wij beven wanneer wij binnentreden en denken dat wij den goeden, ouden vriend niet meer zullen weerzien als weleer. Na enkele woorden leidt de kleindochter ons in de doodenkamer. Ah! daar rust hij de arme doolaard, in het flauwe licht der kaarsen, het hoofd een weinig naar rechts gedraaid, de mond een beetje open als van iemand die geweldig vermoeid is, de handen biddend gevouwen en daartusschen zijn bruinzwarten rozenkrans met kruis en rond hem heeft 'n vereerende hand blanke seringen,roode tulpen en zahcte aromen verspreid. Ontroerd blijven wij een wijl staan, wij kunnen het haast niet gelooven maar hij is dood de goede, brave vriend, de merkwaardige dichter van ons dorp, de fijne, innig-voorname mensch met wien wij onvergetelijke uren doorbrachten.Eindelijkheeft hij rust en vreê gevonden.Naar ouden trant nemen wij het palmtakje, geven hem wijwater sprenkelend een kruisje, drukken nog eenmaal de trouwe hand, die hij ons zoo menigmaal toestak en waarmee hij onvergankelijke verzen schreef en dan, met een snik en een traan gaan wij heen.

Maandag 16 Mei 1938.In het rustige Maasdorp Stokkem, luiden de klokken over dood en laten hun weemoedige klanken galmen door de stille delling. Rond 10.30 uur komt de doodenwagen te Lanklaar aan, in het dorpje waar Sauwen enkele gelukkige jaren mocht slijten, de fanfare «De Vlaamsche Jongens» heeft zich wachterd opgesteld.

Zij zal den grooten overledene vergezellen op den laatsten tocht uit het dorp en treurmarschen spelen tot aan kerk en kerkhof om zoo haar vereering te betoonen aan hem die eens haar eerelid was. De ruime kerk van Stokkem is eivol, wij zien er naast familieleden, talrijke vrienden en kennissen van den dichter, waaronder verscheidene letterkundigen,alsook de Burgemeesters van Stokkem en Lanklaar en andere vooraanstaanden uit de streek. Bij het ten offer gaan deelt men het simpele maar toch zooveel zeggende doodsbeeldeke van den dichter uit.

Onze Vader, die in de hemelen zijt... uw wil geschiede ! Gebed des Heeren.

BID VOOR DE ZIEL VAN ZALIGER

Dichter

Arnold Hubert SAUWEN

Officier in de Leopoldsorde en in de Kroonorde

weduwnaar van Mevrouw

Pauline JEHOTTE

geboren te Stokkem (Limburg) den 22 Maart 1857, overleden te Brasschaat-Antwerpen, den 11 Mei 1938, voorzien van de H.H. Sarramenten. Begraven in den familiekelder te Stokkem, 16 Mei

Als de hooge beuken
stil, met zacht geruisch,
rond den gevel wiegen
van mijn vaderhuis.

Het Vaderhuis (Gedichten)

Dorp, ik ben u vreemd geworden;
maar uw verre klokkenklank
roert me diep, mijn leven lang.

Klokkenklank (De stille Deling

Hier baart de armoê zielevreê,
waar de wereldstormen zwijgen
en des avonds, tot een beê,
zich de moede hoofden neigen.

De hut op de heide (De laatste Garven)

'k Zong bij zonneschijn en regen
als de zanger langs de wegen
die het volk zijn deuntjes biedt.
Als de snaren zijn gesprongen
is de vedel uitgezongen
en de speelman staakt zijn lied.

Afscheid (Avondschemer)

Op het kerkhof spreekt Dokter C. Godelaine namens de Vereeniging van Limburgsche Schrijvers, Emmanuel De Bom als vriend, Lambert Swerts uit naam der Vereeniging van Vlaamsche Letterkundigen en Martin Smeets namens de fanfare «De Vlaamsche Jongens» en de vrienden van Arnold Sauwen uit de streek. De lijkrede uitgesproken door den heer Martin Smeets is zoo schoon en geeft een zoo treffend beeld van 's dichters leven dat wij haar hier laten volgen.

«Diepbeproefde Familieleden, Vrienden en Kennissen,

Indien wij hier voor U een laatste woord van vaarwel

willen richten tot den betreurden afgestorvene, dan is dit niet zoo zeer om in hem te huldigen den dichter bij Gods genade, die A. Sauwen heel zeker was. Andere meer bevoegden kunnen hierover handelen met meer kennis van zaken. Wij echter hebben deze gelegenheid niet kunnen laten voorbijgaan om A. Sauwen een laatste bewijs van eerbied en genegenheid te brengen als dorpsgenoot. Inderdaad A. S. is immers van 1908 tot enkel jaren na den oorlog geweest, onze dichter. Al kunnen wij aan Stokkem niet de eer ontnemen zijn bakermat te zijn geweest, toch is Lanklaar jaren lang, van grooten invloed geweest op de ontwikkeling zijner kunst. Hoe kon het immers anders! Te midden der mooie natuur in een ideale woning vond de dichter een tehuis, een dichter waardig, alwaar hij hoopte in peis en vree ongestoord te kunnen werken en zich te vermeien in de kunst van dichten. Hoeveel zijner dichten hebben niet hun ontstaan te danken aan zijn verblijf in ons schilderachtig dorpje; denken we maar even aan : De Lijnpeerden, De Populieren, Het Schip, Avond op de heide, Schooiers, Zwerversleven.

Lanklaar met den purperen bloei zijner heide, het goud van zijn bremmen, den harsreuk zijner dennen, zijn heuvels, vanwaar zoo graag zijn oog zich verblijdde in het aanschouwen van het onvermoeide vergezicht. Lanklaar is er fier op A. Sauwen gekend te hebben en onbewust te hebben meegeholpen aan den bloei van zijn dichtersgave. Ons dorp was hem dierbaar, en wij kunnen best begrijpen, hoe pijnlijk het voor hem moet geweest zijn toen hij door de omstandigheden genoodzaakt werd zijn geliefden Litsberg te verlaten. Hij heeft met recht kunnen zeggen:

En dagen zag ik gaan en dagen komen,
met zon en schaduw; naar 't wisselen der seizoenen.

Ja veel schaduw heeft zijn leven gekend en hierin ook weer heeft ons dorp met hem meegevoeld toen hij zijn teergeliefde gade kwam te verliezen. Hier ontstond immers de zoo roerende sonnettenkrans: Elegie, als herinnering aan de betreurde doode. Zijn droom is verbrijzeld:

Het mocht niet zijn, – het was te schoon, dat droomen, – onscheidbaar paar, bij stillen gang der tijden.

als pelgrims naar het heilig land te schrijden
naar 't avondrood van verre levenszoomen.

En toch heeft hij nog de kracht om anderen door zijn dichten levensmoed te schenken. Of tracht hij misschien zich zelf te troosten als hij zingt:

Betrouwend de oogen opgeheven,
Al eet ge uw brood in bitterheid,
Wie weet wat morgen u verbeidt
Aan troostend heil, met licht doorweven.
Moog 't leven nog zoo donker zijn,
Straks breekt een ster door 't wolkengordijn
En vreugde wordt uit smart geboren.

A. S. leefde ook mee met het wel en wee zijner dorpsgenooten. Heeft hij niet een merkelijk aandeel gehad in de oprichting onzer nog altijd bloeiende fanfare; hebben we zelfs onzen naam niet aan hem te danken? Bij de inhuldiging van ons vaandel dichtte hij het Vlaggelied, dat nu nog door onze leden gezongen wordt. Hoe dikwijls hebben we hem niet in de rij der eereleden aan het hoofd onzer maatschappij zien stappen, met zijn krachtige gestalte als die van een reus, zoo Em. De Bom zijn ouden vriend beschrijft.

En in dagen van leed en nood was het ook weer A.S. die zijn dichtkunst ten dienste stelde van zijn volk en roerende In Memoriam's dichtte voor de gesneuvelden van Lanklaar. Zijn woorden zijn het immers die in den gedenksteen der oorlogsdooden gebeiteld staan:

Laat verbrokkelen dit graniet,
Heldendaden sterven niet.

En toch heeft A.S. met al zijn geleerdheid, zijn ontwikkeling nooit gedongen naar eer of roem. Hij was een nederige werker. Zijn levensidealisme was: de natuur die hij lief had als niet een te bewonderen.

Het kon hem ook niet schelen, wat er van zijn werk gezegd of gedacht werd. Bij hem is het alleen een levensnoodzakelijkheid. Hij dicht omdat hij er behoefte aan heeft, omdat het hem vreugde schenkt.

Maar hoe men ook mijn schuchter lied onthaal,
Het weze nog zoo pover en zoo kaal,
't Heeft mij genot tot zangersloon gegeven.

Hoe wars hij was van alle uiterlijk praalvertoon en eer hebben we zelf genoegzaam ondervonden toen we verleden jaar getracht hebben hem te huldigen.Neen hij hield van zijn eenzaamheid en de herinnring aan blijder dagen, die nog zoo dikwijls opdoemen uit het verleden:

Kan ooit de grijsheid 't droef gemis vergoeden
van al 't geluk dat mij eens werd beschoren?
Ik voel nog immer de oude wonden bloeden
en vrouw en kindren in den dood vereenigd,
waar is de hand die mijn smarten lenigt.

En toch moeten we in dezen man bewonderen den diep geloovige, die wel wetend, dat de dood stilaan zijn vleugels over hem openspreidt, den moed heeft' nog te dichten, wanneer hij reeds met een been in het graf staat:

Ik ga met trager gang, mijn stappen naêren
gewijden grond, waar stilte heerscht en vrede,
Hier wacht me eens rust, mijn laatste legerstede,
naast allen die me op aarde dierbaar waren.
Het hoofd ontbloot, blijf ik lang ten gronde staren,
en toef en peins, bij 't preevlen en een bede,
zal dra ook niet voor mij, die, schree voor schrede,
ten avond ga, de laatste morgen klaren?

Hoe ontroerend echter klinkt daarbij het gebed dat hij reeds vroeger prevelde, toen hij ook dacht aan de stonde die ons allen hier samen brengt:

Om uwen kruisdood, om uw wonden,
zie eens genadig op mij neer,
dat ik, van alle schuld ontbonden,
voor U verschijnen mag o Heer!

Mr. Sauwen, wij uw vrienden en kennissen, die U beminnen om de genegenheid die gij ons betoondet toen gij te midden van ons leefde, die U bewonderen om de mooie gedichten, die uw liefde tot de natuur en uw volk U deden voortbrengen, die U bedanken om deze kostbare nalatenschap, die ook zoo duurzaam zal zijn als het graniet,

waarin uw woorden te Lanklaar gegrift zijn, wij zijn er zeker van dat de goede God U reeds vereenigd heeft met uw geliefde gade en kinderen, waarvan ge hier op aard reeds zoo lang gescheiden waart.

Bedroefde Familie, moge deze nederige hulde van onzentwege aan uw geliefden doode, voor u een kleine troost zijn in den diepen rouw, waarin gij gedompeld zijt.

Vrienden en kennissen, wij kunnen niet beter de nagedachtenis van den geëerden doode huldigen dan met aan zijn innigsten wensch tegemoet te komen, namelijk een vurig gebed te storten voor zijn zielerust. Hij vraagt het immers in al zijn nederigheid:

> Mijn uitvaart zij dan simpel als mijn leven,
> geen rouwbetoon om zwartbehangen wagen,
> met ijdlen praal van kroon en krans omgeven;
> Geen eerekruis op rouwfluweel gedragen,
> Ik wil alleen, aan wie mijn vrienden bleven,
> Een Vaderons voor mijne zielerust vragen. »

* * *

Nu wordt de prachtige eiken kist met het stoffelijk overschot in den familie-grafkelder geschoven, de menigte op het kerkhof knielt eerbiedig neer en 5 Onze Vaders en Wees Gegroetjes worden gebeden tot zielerust van den overleden kunstenaar. Daarmee is Sauwen's hartewensch, te rusten bij vrouw en kinderen, vervuld. Hij die steeds treurde omdat er in zijn dorpje zooveel was verdwenen is nu ook verdwenen en thans treurt om hem al wie hem kende en zijn gedachtenis zal nog lang blijven voortleven. Waait ons een zoete aroom tegen uit de bloeiende linden, uit Sauwen's meeste gedichten waait ons ook de geur toe van de bonte bloemensprei der Maasvallei.Neen, wij zullen hem niet vergeten en ook het nageslacht zal hem kennen en wellicht beter waardeeren dan wij, want zijn kunst, gekenmerkt door ongekunsteldheid en oprechtheid zal weerstaan aan de grillen van tijd en mode. Als een vriendelijk glanzende ster zal hij blijven glanzen aan den hemel der Vlaamsche Letteren ter eere van zijn streek, van Vlaanderen en gansch den Dietschen stam.

Moge weldra de dag aanbreken dat aan Stokkem's oude poort, waar eens de linden stonden, Sauwen's beeltenis in onvergankelijk brons oprijze, want hij minde haar, de schoone streek van Maas- en Kempenland.

Burcht, 15 December 1938.